

Hungária Egyesült Földek

Egy skizoid pszichopata álom: a nyilas állam

jelige: *Vuk*

lezárás dátuma: 2014. XI. 3.

Tartalomjegyzék

1. Szálasi Ferenc személyisége és történeti bevezetés.....	3
2. A skizoid álom – Szálasi Ferenc tervei az államalkotás, az ideológia és a jövő terén	6
2.1. Ideológiai alapok társadalomról és vallásról.....	6
2.2 Alapvetések állam és gazdaság terén	9
3. A skizoid álom valósággá válik	15
3.1. A hungarista hatalomgyakorlási technika kialakulásának kedvező jogszabályok	15
3.2 A hungarista államhatalom rendeleti úton történő megszilárdítása	17
3.3 Ébredés a skizoid álomból – a hungarista állam a valóságban	19
3.3.1 TMHM és az önállóságukért küzdő minisztériumok	19
3.3.2 Jog a diktatúra szolgálatában – Az igazságügyi minisztérium és jogszabálytervezetek	24
3.3.3 B, mint besúgó – A belügyminisztérium, az államvédelem, a párt és az országgyűlés	29
4. A Szálasi-paradoxon és a skizoid álom 70 év távlatából.....	34
Felhasznált források és szakirodalom	37

1. Szálasi Ferenc személyisége és történeti bevezetés

A magyar nép immáron több mint ezer éves államisága során, kevés olyan nehezen megítélhető vezetője volt a nemzetnek, mint Szálasi Ferenc. A közjogi normáktól függetlenül, Szálasi Ferenc egyértelműen a nemzet vezetőjének tartotta magát, sőt, történelmi léptékű személynek, szakrális vezetőnek, aki olyan jelentőségű dolgokat alkot meg, ad az emberiségnek, amelyeknek köszönhetően neve örökké fenn fog maradni a történelemtudományokban. Ilyen szempontból tökéletesen beleillik a magyar nemzet önjelölt és messianisztikus öntudattal bíró vezetőinek sorába.

Szálasi Ferenc 1897. január 6-án született Kassán.¹ A kor mércéjével mérve átlagos családi háttérrel rendelkezett. A fiatal Szálasi Ferenc nagyon hamar kitűnt kreativitásával a többiek közül. Bár fizikálisan jó állapotban volt, inkább szellemi kvalitásaival emelkedett ki. Imádott olvasni, nagyon hamar megfogta őt a fantázia világa, ez kulcsfontosságú momentum lesz Szálasi Ferenc életében, halála pillanatáig álmodozó ember maradt.² Önmagát szorongó embernek tartotta, viszont nem mondható rá, hogy agresszív lett volna.³ 1930–31 környékén kezdett politikailag aktívvá válni. 1931-ben már jelentés készült Szálasi Ferenc politikai nézeteiről és viselkedéséről. 1932-től kezdve folyamatosan publikált. 1933-ban jelent meg első komolyabb munkája „*A magyar állam felépítésének terve*” címen. Saját bevallása szerint kutatásait már 4–5 évvel korábban elkezdte, tehát 1928–29 környékén.⁴ Ez azért fontos, mert 1929-ben több alkalommal is próbálkozott egy négy évvel korábban álmodott álmának megfejtésével. Ez így első hallásra abszurdnak tűnhet, de Szálasi Ferenc alkatát elemezve megkerülhetetlen mozzanat, ugyanis kitűnően illusztrálja a misztikumokhoz való vonzalmát. Sosem fejtette meg ezt az álmot annak ellenére, hogy mindvégig kísérletezett vele, még 16 év múlva is pontosan tudta felidézni azt kihallgatása során.⁵

Szálasi Ferenc 1935-ben leszerel a hadseregből, ettől fogva politikai pályát épített.⁶ Annak ellenére, hogy Szálasi Ferenc lelkesen kezdte meg a politikai karrierjét, egyáltalán nem állítható, hogy sikeresen, zökkenőmentesen indult az számára. Először Hatvanban próbálkozott mandátumszerzéssel, amelynek csúfos kudarc lett a vége, még a jelöléshez szükséges mennyiségű ajánlást sem sikerült összeszednie. Egy évre rá újabb kísérletet tett ezúttal Pomázon. A szavazatok

¹ Paksa Rudolf: Szálasi Ferenc és a hungarizmus, Jaffa Kiadó, MTA Bölcsészettudományi Központ, 2013, 11. o.

² Paksa, 2013, 13. o.

³ Paksa, 2013, 12. o.

⁴ Paksa, 2013, 23. o.

⁵ Paksa, 2013, 17. o.

⁶ Paksa, 2013, 29. o.

8%-át szerzi meg.⁷ Soha többé nem próbálkozik meg a hatalom demokratikus úton történő megszerzésével.

A választási fiaskó után a parlamenten kívüli politizálás jegyében tölti a következő két évét. 1938-tól a szélsőjobboldali pártok elég intenzíven hirdették magukat a sajtóban, jelentős sikert jelentett számukra, hogy Endre Lajost alispánná nevezték ki.⁸ Ebben az évben jelent meg „*Út és Cél*” címen Szálasi Ferenc legnagyobb terjedelmű műve, amely egy ideológiai ismertető anyag. 1938 nyarán fordult a kocka, Szálasi Ferenc ellen több büntetőeljárás is bűnösségét megállapító jogerős ítélettel végződött, ennek következtében három év letöltendő fegyházbüntetésre ítélték.⁹ Szálasi Ferenc különösen izolált rab volt, gyakorlatilag senkivel sem érintkezhetett rabtársai közül. Két éves magányában jobb híján olvasott (elsősorban ideológiai, társadalomelméleti és teológiai témákban) és naplót vezetett. Elolvasta többek közt a *Mein Kampf*-ot Hitlertől, *A fasizmus doktrínáját* Mussolinitől és többször alaposan áttanulmányozta a Bibliát. Nem foglalkozott sem az állammal, sem az aktualitásokkal. Utóbbi témakörrel azért nem, mert az izolált helyzetéből adódóan nem jutottak el hozzá a hírek. A legtöbb frusztrációt az okozta számára, hogy lemarad a legfontosabb eseményekről és ez által kikerül a politika vérkeringéséből.¹⁰ Végül kormányzói közkegyelemmel szabadult 1940 őszén.¹¹

Az 1940–1944 közötti időszak nehézségekről és helyezkedésről szólt. Szálasi Ferenc felmérte, hogy ahhoz, hogy valaha is vezető szerepet töltsön be Magyarországon, nélkülözhetetlen a III. Birodalom támogatása. Ezzel kapcsolatban akadályokba ütközött, a III. Birodalom elitje nem ismerte Szálasi Ferenc nevét és az a nagyon kevés ember, aki Magyarországgal foglalkozott a birodalomban sem feltétlenül volt Szálasi Ferenc híve. Hitler egyértelműen érdek-, és nem ideológiai politikát folytatott, ennek tükrében egyetlen dolog foglalkoztatta, a háború megnyerése. Horthy Miklós, ha nem is teljes mértékben, de 1944 tavaszáig élvezte Hitler bizalmát.¹² Szálasi Ferenc soha nem volt elég erős ahhoz, hogy a fénykorában lévő birodalmi elit figyelmét magára vonja. Közismert tény, hogy a háború német szempontból rosszul alakult. Érezték ezt a birodalom szövetségesei is; Olaszország 1943-ban, Finnország és Románia 1944-ben ugrott ki a háborúból. Hitler egyedül maradt, és már csak Magyarország állt az oldalán. A magyar elit teljesen reálsan mérte fel a helyzetet abból a szempontból, hogy lépni kell, meg kell az országot védeni a pusztítástól, akár olyan áron is, hogy az ország kapitulál. A kiugrási kísérlet azonban elbukott.

⁷ Paksa, 2013, 38., 42. o.

⁸ Paksa, 2013, 47. o.

⁹ Paksa, 2013, 54. o.

¹⁰ Paksa, 2013, 57. o.

¹¹ Paksa, 2013, 86. o.

¹² Karsai Elek – Karsai László: Szálasi per, Reform Kiadó, 1988, 582. o.

Veesenmayer tanúvallomásában¹³ megerősítette a tényt, hogy a *Sicherheitsdienst* (SD) tevékenységének révén már tudtak Horthy kiugrási kísérletéről, annak minden részletével együtt. A németek egyébként már 1944 tavaszán érezték a belpolitikai instabilitást, ennek jegyében kezdték meg az információk intenzívebb gyűjtését, és a pozíciók elfoglalását. 1944. április 3-án találkozott Veesenmayer először Szálasi Ferencel azzal a céllal, hogy megismerje őt. A magyar belpolitikai paletta feltérképezése után Szálasi Ferenc mozgalmát jelentette az egyetlen és utolsó olyan erőt, amely hajlandóságot mutatott a háború folytatására.¹⁴ Hitler válaszul elé került, hiszen Magyarország fontos volt a III. Birodalom számára nyersanyagai miatt. A kérdés annyiban eldőlt volt, hogy Magyarországot tartani kell, bármi áron. A nyitott része abban állt, hogy a kiugrani kívánó Horthy Miklóst miképp iktassák ki. Az első gondolat szerint, a már itt tartózkodó német haderő átveszi az irányítást és katonai diktatúrát vezet be. A második terv abban állt, hogy keresnek valakit a politikai életben, aki hajlandóságot mutat arra, hogy bent tartsa az országot a németek oldalán a háborúban. Végül a második terv mellett döntöttek, mivel úgy érezték, hogy a Honvédség így bevonható a védelmi harcokba. Veesenmayer kutatása erre irányult, keresett valakit, aki betöltheti a magyar Quisling szerepét. Ezzel dominószzerűen elindultak az események. A németek mindent megtettek azért, hogy Horthy Miklóst sakk-matt helyzetbe hozzák. Budapestre érkezett Otto Skorzeny SS-Obersturmbannführer, aki szabad kezet kapott, majd október 15-én Veesenmayerrel egyetértésben, lépésre szánva el magát elrabolta a kormányzó fiát.

Szálasi Ferenc 1944. szeptember közepén kezdte el tervezni a fegyveres hatalomátvételt. Folyamatosan tartotta a kapcsolatot ekkor már Veesenmayerrel és Otto Winkelmannel, a magyarországi SS parancsnokával. Az egy pillanatig sem volt kétséges, hogy Szálasi Ferenc önmagában képtelen a hatalom megragadására, szüksége van a németek karhatalmi támogatására.¹⁵ Szeptember 26-án Hitler parancsára az SS védőőrizete alá került. Szálasi Ferenc az SS őrzésében töltött idejét az új magyar rend tervezgetésével töltötte. Elmondható, hogy a németeket egyáltalán nem érdekelte, hogy a jövőbeni *nemzetvezető* milyen államformát, gazdaságot, közjogi méltóságokat kíván bevezetni, csupán egyetlen cél lebegett a szemük előtt: Magyarország tovább harcoljon és amíg ezt Szálasi Ferenc hajlandó vállalni, addig szabad kezet kap. A fentebb vázolt felgyorsuló események után Szálasi Ferenc 1944. október 16-án Magyarország első emberévé vált.

¹³ Karsai – Karsai, 1988, 565. o.

¹⁴ Karsai – Karsai, 1988, 564. o.

¹⁵ Karsai – Karsai, 1988, 564. o.

2. A skizoid álom – Szálasi Ferenc tervei az államalkotás, az ideológia és a jövő terén

2.1. Ideológiai alapok társadalomról és vallásról

Szálasi Ferenc mélyen hívő keresztény ember volt. Önmagát egyfajta nemzeti megváltónak tartotta. Keresztény emberként támadta a pogányságot,¹⁶ ez alatt értve a régi magyar vallást is.¹⁷ A hungarista állam sajátos hungarista-keresztény pillérekre épült volna.¹⁸ Elítélte az ateizmust, ezért kötelezővé tervezte tenni valamely bevett vallás felekezetéhez való tartozást.¹⁹ Szálasi Ferenc elgondolása szerint, a nem törvényes házasságban született gyermekeket nem ismerte el a hungarista jog. Ugyanígy egyházi indíttatású jogfejlesztésnek szánta a válás jogintézmények jelentős megnyirbálását. Tervezte a közös megegyezéssel történő válás megszüntetését, és büntetést helyezett kilátásba a házasfelekkel szemben, ha a válás szándéka személyi konfliktusra vezethető vissza. A válás jogintézményének felszámolását csak azért nem lehet mondani, mert „államérdekből” nagyon szűk, államilag korlátozott keretek közt kívánták hagyni. Például, ha a házasodott felek közül a férj steril, vagy a feleség meddő, ezáltal képtelenek megfelelni a hungarista népességpolitika háromgyermekes családmódeljének. A másik válást megengedő ok a fajrontás büntette. Szálasi Ferenc a polgári házasság intézményét és az anyakönyvvezetés feladatait visszaadta volna az egyház kezébe, ezzel azonban saját nézeteivel került ellentmondásba, ugyanis nyíltan bírálta a politizáló egyházat²⁰ és határozottan fellépett ellene. Az egyházközei pártokat és politikailag aktív egyesületeket felszámoltatta volna. Egyházi tisztségviselők nem rendelkezhetek aktív és passzív választójoggal. Úgy akarta elválasztani a végrehajtó és törvényhozó hatalomtól az egyházat, hogy közben a közigazgatásba visszaengedte volna azt. Érdekes megemlíteni a homoszexualitással kapcsolatban kialakult véleményét is. Katonai szolgálati ideje során történt meg vele, hogy az egyik homoszexuális bajtársa közeledni próbált hozzá. Szálasi Ferenc visszautasította az illető közeledését és úgy fogalmazott, hogy undorodik a homoszexualitástól. Később jelentősen árnyaltabb lett az ezzel kapcsolatos véleménye. Naplójában azt írta, hogy a homoszexualitás végső soron természetes hajlam, ami ellen nem lehet tenni, és tulajdonképpen, amit a természet ad az

¹⁶ Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára (továbbiakban: MNL OL) X7076 16729/1077 (mikrofilm)

¹⁷ MNL OL X7076 16729/1078

¹⁸ MNL OL X7076 16729/1073

¹⁹ MNL OL X7076 16729/1074

²⁰ MNL OL X7076 16729/1075

embernek, az csak jó lehet.²¹

Szálasi Ferencnek a vallásosság mellett, az *aszemita* – zsidómentes – társadalom elve volt a másik olyan fontos elve, amely mentén az új állam szerveződött. Nem törekedett a hungarizmus a zsidók fizikai megsemmisítésére. Szálasi Ferenc többször találkozott, önmagukat cionistának valló izraelita hitközösségbeli vezetőkkel, akikkel a közös céljukról; a zsidóság önálló, szabad államba való kitelepítéséről tárgyalt. Úgy gondolta, hogy zsidók a liberalizmus hordozói, amely megrontja az országot. Ő is nagy híve volt a gazdaságpolitikai összeesküvés-elméleteknek, miszerint a zsidók világuralomra törnek, mindenütt szánt szándékkal a legnagyobb tőkések lesznek, haszonszerzés céljából sanyargatják a nemzeteket, ők állnak a szabadkőműves mozgalom mögött. A zsidók kitelepülésével kapcsolatban 1944-ben változott meg az álláspontja, a háborús helyzet hatására. Az ország nem engedhette meg magának, hogy területét több százezer ember elhagyja. Az emberekre termelési tényezőkként tekintett,²² szüksége volt a munkaerejükre a gyárakban, földeken. Még a deportálások leállítására is kísérletet tett. A német kormányzat ingerültségét 50.000 ún. „*kölcsönzsidó*” Németországba történő küldésével próbálta enyhíteni.

A társadalmat Szálasi Ferenc négy csoportra osztotta fel: parasztokra, munkásokra, értelmiségre, továbbá negyedik csoportként az anyákat és a gyerekeket definiálta. A csoportonkénti felosztásnak közigazgatási szempontból lesz jelentősége a nemzet totális mozgósításának és harcba állításának időszakában.²³ Szálasi Ferenc elképzelései szerint ezen társadalmi csoportok békés együttélését az államhatalom lett volna hivatott biztosítani. A parasztság Szálasi Ferenc szemében a nemzettartó társadalmi erő.²⁴ Úgy vélte, hogy a gazdaságot az ország természetes adottságaihoz kell igazítani, így a hungarista állam célja nem lehet más, mint az iparral rendelkező *magas fokú parasztállam* kialakítása.²⁵ A később, 1944-ben alkalmazott definíciója a parasztnak a következő volt ~ „*paraszt az, aki az őstermelés terén hivatásszerűen szellemi vagy testi munkával foglalkozik, tekintet nélkül az üzem terjedelmére és, hogy az üzem birtokosa, bérlője vagy alkalmazottja-e.*”²⁶ Szálasi Ferenc a parasztság problémáját annak eladósodásában²⁷ látta. Ennek megoldása tervei szerint a nagybirtokok felosztása, valamint a termelőszövetkezetek létrehozása lett volna.²⁸ A munkásságról koránt sem ad ennyire egyértelmű képet Szásai Ferenc. Véleménye szerint a különbség a parasztok és a munkások között abban rejlik, hogy míg a paraszt egy defenzív, nemzettartó réteg, „*tehát*

²¹ Paksa, 2013, 19. o.

²² MNL OL X7076 16720/871

²³ 600/1944 T.M.H.M. sz. rendelet 8. § (1) bekezdés

²⁴ MNL OL X7076 16724/653

²⁵ MNL OL X7076 16724/655

²⁶ 5152/1944 T.M.H.M. sz. rendelet 2. §

²⁷ MNL OL X7076 16724/655

²⁸ MNL OL X7076 16724/658

helyben áll, tart, véd”, addig a munkás egy offenzív, nemzetépítő réteg, ami „*támadja tehát a töretlent*”.²⁹ A munkásságot egységes, ösztönös, erőszaktól vissza nem riadó rétegnek tartja, amely mint ilyen, két lábon járó fegyvere lehet a hungarista mozgalomnak.³⁰ A munkások, az 1944-es hungarista jogi definíció szerint ~ ”*mindazok a személyek, akik bármilyen munkahelyen szellemi vagy testi munkával hivatásszerűen foglalkoznak tekintet nélkül arra, hogy munkaadók vagy munkavállalók.*”³¹ E meghatározás alól kivételt képeztek a parasztok és az értelmiségbe soroltak.³² Az értelmiség Szálasi Ferenc gondolatai szerint az ország vezetőrétege, a „nemzetvezető és irányító” erő.³³ Jogi definíciója szerint ~ „*mindazok a személyek, akik a szellem alkotásainak, tevékenységének és azok folyamatainak munkásai*”,³⁴ *ilyenek a tanárok, tanítók, nemzetnevelők, tudósok, írók, művészek, a közalkalmazottak, egyháziak, orvosok, pénzügyi szakemberek és az un. „önálló értelmiségiek*”.³⁵ Vallja, hogy az értelmiség jelentős részét újra kell „teremteni” ahhoz, hogy hungarista szellemi értelmiségi réteggé válva képes legyen a hungarista állam vezetésének átvételére. Szálasi Ferenc eredetileg három alosztályba sorolta az értelmiséget. Első csoportját alkották³⁶ azok, akik zsidó szellemmel és vérrel fertőzöttek, s akik így rendszeren kívülálló réteget képeztek a hungarista államban. A második csoport a fásultak csoportja. Nem rossz emberek tartoznak ide, csupán a csüggedté váltak, így számukra felvilágosító munka szervezendő. A harmadik csoport³⁷ a *gyöngyszemeké*, vagyis a nemzeti öntudattal rendelkező, a hungarista ideológiára fogékonyak, a jövőbeli vezetők. A nők és gyermekek közössége a nemzet halhatatlanságának biztosítékai. Miután az anyák ideológiai hatása gyökeresen befolyásolja a gyermekeik jövőbeli szellemiségét, feltétlenül szükséges a magyar nők megnyerése a hungarizmus számára. A magyar nőknek az otthon maradást szánták a hungaristák. Mélységesen elítélték az „elférfiasodó” nő típusát. Szálasi Ferenc államkoncepciója feladatként határozta meg, hogy a még otthontartózkodó kisgyerekek is korán megkapják az ideológiai nevelésüket, ugyanakkor a gyermekek nevelésének kötelességét egész kiskoruktól venné át az állam. Az oktatási rendszert az ideológiai képzés mellett át szándékozott állítani olyan, a gazdasággal összhangban lévő tananyag oktatására, mely a tervszerű gazdálkodás jegyében csak és kizárólag annyi értelmiségit küldött volna a munkaerőpiacra, amennyit aktuális igényei szerint a központi hatalom szükségesnek vélt.

²⁹ MNL OL X7076 16724/689

³⁰ MNL OL X7076 16724/688

³¹ 5148/1944 T.M.H.M. sz. rendelet 2. §

³² 5148/1944 T.M.H.M. sz. rendelet 2. § (2) bekezdés

³³ MNL OL X7076 16724/709

³⁴ 5151/1944 T.M.H.M. sz. rendelet 2. § (1) bekezdés

³⁵ 5151/1944 T.M.H.M. sz. rendelet 2. § (2) bekezdés

³⁶ MNL OL X7076 16724/711

³⁷ MNL OL X7076 16724/712

2.2 Alapvetések állam és gazdaság terén

A hungarista államelmélet szempontjából talán a legfontosabb forrás Szálasi Ferenc 1933-ban megjelent „*A magyar állam felépítésének terve*” c. füzeté, amely konkrét gyakorlati elképzeléseket fektetett le. Eredetileg nyolc füzetesre tervezte, amelyből csak az első füzet készült el, további munkái pedig csak ideológiai kérdésekkel foglalkozott.

A hungarista államban Szálasi Ferenc szerint a hatalom alapját a nemzet adja. A nemzet definiálásához a tradicionálishoz, vagyis a Szent Korona-tanhoz tér vissza: mindenki a magyar nemzet tagja, aki a magyar Szent Koronához tartozik. A Szent Korona fejezi ki a nemzet egységét, és biztosítja a hatalom jogfolytonosságát. Szálasi Ferenc négy, egymástól független hatalmi ágra osztotta fel az államot: tervezőre, végrehajtóra, szentesítőre és ellenőrzőre. A tervező hatalom a mindenkori hungarista állam *vezetőpolitikusa*, aki egyfajta szakrális vezetőként szolgáltatja az ötleteket a végrehajtó hatalom számára, amelyeket ez utóbbi köteles végrehajtani. Maga a *vezetőpolitikus* személyében testesíti meg a nemzet egységét, ő a megnyilvánulása a nemzet akaratának. A végrehajtó és a szentesítő hatalom alkotja a törvényhozást. Szálasi Ferenc hitet tett az Alkotmánybíróság (AB) létrehozása mellett, amely a teljes államot ellenőrzi, az egyetlen olyan szerv, amely képes arra, hogy a vezetőpolitikus hatalmát az alaptörvény alapján korlátozza. Ami az alaptörvényt illeti, nem gondolkodott bonyolult jogrendszerben. A kormányzást rendeleti úton kívánta megvalósítani. A törvényeknek a polgári állam képletétől eltérő szerepet szánt. Semmiképpen sem önálló törvénykönyvekben gondolkodott, a külön polgári, büntető törvénykönyv, netán alaptörvény helyett Szálasi Ferenc egy hatalmas kerettörvényt gondolt kodifikáltatni, amely magába foglalta volna az alkotmányjog, a polgári jog, a büntetőjog és a hadijog minden szegmensét. Ez a hungarista alaptörvény lett volna az alapja annak, hogy az AB a nemzet vezetőjének hatalmát korlátok között tarthassa. Szintén az AB feladata lett volna a választások és népszavazások lebonyolítása. Ennek elvi alapja az volt, hogy az AB a legfőbb ellenőrző hatalom, amely oltalmazza a nemzetet az önkénytől, így tehát az AB feladata az is, hogy a nemzet *akarat-megnyilvánulását* a gyakorlatban is elősegítse, sőt Szálasi Ferenc alkotmányjogi elképzelései szerint maga a nemzet is az ellenőrző hatalom részét képezi, a népszavazás pedig nem más, mint a nemzet ellenőrző tevékenysége a mindenkori vezetés felett.

A népszavazás kulcsfontosságú a hungarista közjogi szemléletben, funkciója magának az alaptörvénynek a megszavazása, módosítása. A nemzet döntheti el népszavazás útján, hogy milyen legyen az államforma, valamint, hogy ki legyen az ország *vezetőpolitikusa*.³⁸ A nemzetnek jogában áll az alapvető alkotmányjogi kérdésekről is népszavazás útján dönteni, sőt a nemzetközi szerződések megkötését és az azokból eredő kötelezettségek teljesítését is meggátolni, illetve

³⁸ Szálasi Ferenc: *A magyar állam felépítésének terve*, Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, 1933, 40. o.

jóváhagyni. A népszavazás a gyakorlatban a kezdeményezéssel indult volna. Erre joga lett volna az országot éppen vezető politikusnak, a törvényhozásnak abban az esetben, ha a törvényhozás tagjai azt $\frac{3}{4}$ -es többséggel támogatják, az AB-nak, és a nemzetnek a szavazásra jogosultak legalább $\frac{2}{3}$ részének támogatásával.³⁹ Az AB a választás lebonyolítása érdekében minden közhatalmúval, állami szervvel rendelkezhetett annak érdekében, hogy a népszavazás az előírtaknak megfelelően megtörténjen.⁴⁰ Az AB mellett ellenőrző szerepköre lett volna a sajtónak, a pártoknak és a kormánynak, viszont csak az AB-nak lett volna arra jogköre, hogy közbe is avatkozzon szabálysértés esetén.⁴¹ A választójog mindenkit megilletett, aki a 24. életévét betöltötte, adófizető, továbbá – gondolva a háztartásbeli asszonyokra – minden asszonyt, aki jövedelemmel rendelkezett, vagy otthon háztartásbeliként gyermeket nevelt.⁴² Nem gyakorolhatta volna választójogát az, akit szabadságvesztésre ítélték, aki gondnokság alatt áll, cselekvőképtelen, továbbá foglalkozásukból adódóan nem szavazhattak volna az AB tagjai, katonák, papok és az *államvezérkar* tagjai.⁴³ A választás és a népszavazás titkosan zajlott volna le minden esetben. Azoknak a személyeknek, akik nem tudtak írni és olvasni, az AB elé kellett volna személyesen járulni, hogy ott az alkotmánybírák előtt szóban tegyék le a szavazatukat. Szálasi Ferenc büntető jellegű rendelkezést is beigazított a választójog szabályozásába a szavazati jogukkal nem élők szankcionálása érdekében. A rendelkezés szerint azok a polgárok, akik önhibájukból nem mentek el szavazni, de egyébként szavazásra jogosultak, megfosztattak volna a szavazati joguktól egy meghatározott időtartamra. A választás lebonyolítására az ország nyolc gazdasági és közigazgatási főkerülete, mint választási kerület szolgált: Budapest, Szombathely, Pécs, Nagykőrös, Hódmezővásárhely, Szolnok, Debrecen és Miskolc, s ezeken belül községi szintig bontva a voksolást, Szálasi Ferenc tervei közt szerepelt a pártok állami támogatásának megszüntetése.

A jelöltállítás az ajánlások összegyűjtésével kezdődött volna. A terv szerint az AB egy kiküldött tagja személyesen gyűjtötte volna össze az induláshoz szükséges 30.000 ajánlást.⁴⁴ A 30.000-es szám befolyásolta a parlament méretét is, miután egy mandátum megszerzésének feltétele 30.000 szavazat volt. Ebből következett, hogy a mindenkori, választóurnák elé járuló polgárok létszámából levezethető az országgyűlés aktuális létszáma. Az összes választók létszáma elosztva 30.000-rel adja az országgyűlés létszámát. A mandátumokon a pártok teljesítményük alapján osztozhattak a 30.000-es kulcsszám alapján. A töredékértékekre jutó helyeket azok a pártok kapták volna meg,

³⁹ Szálasi, 1933, 40. o.

⁴⁰ Szálasi, 1933, 40. o.

⁴¹ Szálasi, 1933, 42. o.

⁴² Szálasi, 1933, 40. o.

⁴³ Szálasi, 1933, 41. o.

⁴⁴ Szálasi, 1933, 41. o.

amelyek a legmagasabb törtéttékkal bírnak a kulcsszámmal történő leosztás után.⁴⁵ Az így megszerzett mandátum 4 évre szólt volna. Ez a mandátum nem hosszabbítható meg, kivéve a kivételes hatalom esetén arra felhatalmazó törvény alapján.

Szálasi Ferenc szerint olyan szocialista szemléletű gazdaságpolitikára van szükség, amely megteremti a szükséges létminimumot a nemzet összes tagja számára. Mindezt szocialista szemléletű gazdaságpolitikával kell elérni, hogy a gazdaságnak alárendelhető minden állami szerv, így az országgyűlés is, amely Szálasi Ferenc szerint köteles végrehajtó hatalomként a gazdasági átálláshoz szükséges jogszabályi kereteket biztosítani, a gazdaságot az ország adottságaihoz igazította volna. Tervei közt szerepelt az országtól idegen nehézipar leépítése, államilag szabályozta volna az exportot és az importot.⁴⁶ Szerette volna elérni a külföldi cégek kiszorítását a gazdaságból,⁴⁷ ennek érdekében államosították volna a külföldi érdekeltségű cégeket, üzemeket, vállalkozásokat. Az államosított gazdasági egységek vagyonát fele-fele arányban osztották volna szét az állam és az újonnan megalakuló termelészövetkezetek közt. A magyar magánszemélyeknek a külföldi hitelezőkkel szembeni tartozásait az állam átvállalta volna olyan formában, hogy a kötelmi jogi jogviszonyból a külföldi hitelezőt kizárja és az állam a már kizárt hitelező helyét vette volna át, így az adós az államnak való teljesítéssel szabadult a kötelemtől. A külföldi „befolyástól” immáron megszabadult magyar gazdaságra támaszkodva Szálasi Ferenc a továbbiakban nem tervezte vállalni az államadósság törlesztését, vis maiorra⁴⁸ hivatkozva.

Szálasi Ferenc belügyet kívánt csinálni a magyar gazdaságból. Az állam átvette volna a mezőgazdaság szabályozását.⁴⁹ Állami kontroll alatt létrejöttek volna a termelészövetkezetek,⁵⁰ szoros függésben állva az állammal. Elképzelése szerint központilag bocsátották volna a termelészövetkezetek rendelkezésére a termeléshez szükséges alapanyagokat,⁵¹ majd a megtermelt javakat az állam belátása szerint osztotta volna szét a polgárok között. A mezőgazdaság további megerősítését szolgálta a közmunka program bevezetése, más iparágakból kötelezően átképzett, esetleg betanított munkaerő átirányítása.⁵² és betanításával. Utóbbiak vállalása kötelező lett volna, a munkakerülés szankcionálására speciális munkaügyi bíróságot kívánt létrehozni.⁵³ A sztrájk tilalmazott volt. Az állami elosztás kiterjedt volna az export kezelésére is, amelynek a bevételeit nem a termelészövetkezeteknek szánta. Szálasi Ferenc gazdaságpolitikai felfogása importellenes, olyan termékek jutottak volna csak engedélyhez, amelyek létfontosságúak a termeléshez, de

⁴⁵ Szálasi, 1933, 41. o.

⁴⁶ Szálasi, 1933, 16. o.

⁴⁷ Szálasi, 1933, 18. o.

⁴⁸ Szálasi, 1933, 15. o.

⁴⁹ Szálasi, 1933, 18. o.

⁵⁰ Szálasi, 1933, 18. o.

⁵¹ Szálasi, 1933, 18. o.

⁵² Szálasi, 1933, 18. o.

⁵³ Szálasi, 1933, 27. o.

Magyarországon nem, vagy nem kellő minőségben és mennyiségben előállíthatóak. Egy részben protekcionista⁵⁴ vámrendszer létrehozása volt a célja. Szálas Ferenc nyíltan egy olyan központosított tervgazdaság kiépítésre törekedett, amelyben racionalizáltan, és az ország jellegzetességeire optimalizáltan működik a termelés. A gazdaság irányítását az *Állami Gazdasági Számvezetési Szerv* (ÁGSZSZ) kezébe tette volna, ami általános ellenőrzési és közbelépési jogkörrel rendelkezett volna. Szintén államosítás várt a vasútra, a vízi és légi közlekedésre, a távközlésre, rádióra, postára, közüzemekre vagy az élelmiszeriparra.⁵⁵

Szálas Ferenc jelentős és konkrét tervekkel rendelkezett a pénzügyi szektorra vonatkozóan is. Deklarált célja volt a kétszintű bankrendszer felszámolása. Ennek kezdeti lépése lett volna a devizalapú hitelezés betiltása, továbbá az állami garancia megvonása a második szinten elhelyezett bankbetétek biztosításától.⁵⁶ Meg kívánta szüntetni a biztosítókat,⁵⁷ helyettük az egységes *Állami Nemzeti Általános Biztosító Intézet* (ÁNÁBI) működését vizionálta. Az ÁNÁBI csúcsbiztosítóként fedte volna le a társadalombiztosítástól kezdve a nyugdíjon át a teljes biztosítási piacot, beleértve a magánbiztosításokat is. Ugyanezen logika mentén likvidálás lett volna a sorsa a független Magyar Nemzeti Banknak (MNB) is. Feladatait a *Nemzeti Jegybank és Általános Hitelintézet* (NJÁH) vette volna át,⁵⁸ amely egymaga jelentette az egyszintű bankrendszert. Az állam tervezte a lakossági hitelek közvetlen folyósítását.⁵⁹ A magánbankok sorsa a kötelező egyesülés volt, s állami kontroll alatt, csak az állam által meghatározott körben végezheték volna hitelezési tevékenységüket. Kivételes állapot esetén az állam jogosulttá vált a teljes második szint felszámolására, a még ott tartott betétek államosítására. Az ÁGSZSZ feladatai közt szerepelt az összes állami szerv és közigazgatási egység által kötött szerződés revíziója.⁶⁰ Szálas Ferenc tervbe vette az önkormányzatok fokozatos felszámolását, az ispáni tisztség és a vármegyerendszer megszüntetését. A már említett nyolc közigazgatási egység⁶¹ megoldotta volna az adók beszedését. Az önkormányzati rendszer megszűnésével teljessé vált volna az állam hatalma az ország felett. Szálas Ferenc egyszerű adórendszert képzelt el önkormányzati adó és járulékok nélkül, egyetlen havonta fizetendő állami adóval.⁶² Szálas Ferenc fix fizetési sáv-rendszert kívánt kidolgozni,⁶³ az erős középosztály kialakításának céljával. Ennek érdekében a közszférában dolgozók létminimumát 30 pengőben, létmaximumát 800 pengőben határozta meg. A sávrendszeren kívül állt a mindenkori

⁵⁴ Szálas, 1933, 18. o.

⁵⁵ Szálas, 1933, 26. o.

⁵⁶ Szálas, 1933, 20. o.

⁵⁷ Szálas, 1933, 20. o.

⁵⁸ Szálas, 1933, 21. o.

⁵⁹ Szálas, 1933, 20. o.

⁶⁰ Szálas, 1933, 21. o.

⁶¹ Szálas, 1933, 21. o.

⁶² Szálas, 1933, 23. o.

⁶³ Szálas, 1933, 23. o.

politikai elit.⁶⁴ A nyugdíjat szintén a sávós-rendszer alapján tervezték kiszámolni. Az elképzelés szerint, mindenkinek kötelező az öregségi biztosítást az ÁNÁBI számára fizetni.⁶⁵ Ezt a munkaadók és az állam fele-fele arányban fizették volna a munkavállaló nevében. A nyugdíjat két tényező alapján számolták.⁶⁶ A ledolgozott éveket megszorozzák a fizetési-sávból adódó szorzószámmal. A két tényező szorzata a havonta folyósítandó nyugdíj összege. Kitétel: a nyugdíjfolyósításra csak a Magyarországon élő magyar nyugdíjas jogosult.

Makroszinten az állam „lett volna az úr”. A gazdaság vezetője az államfő lett volna, aki alatt a miniszterelnök és a gazdasági minisztérium közvetlenül állt. Ebben a rendszerben a törvényhozás egyetlen érdemi funkciója a költségvetés megszavazása.⁶⁷ A költségvetés függő helyzetben volt az ország mindenkori termelő-, fogyasztó- és forgalomképességétől. Gazdasági kérdésekben a gazdasági minisztérium közvetlenül az államfő alá is kerülhetett a hierarchiában, a miniszterelnököt megkerülve.⁶⁸ Ennek jegyében független gazdasági minisztériumot tervezett felállítani. A minisztérium két részlegre oszlott: egy szűk tervező részlegre, a minisztérium fejére, és egy nagyobb egységre, az államtitkárságokra, amelyek a tervező részleg utasításainak megfelelően kötelesek eljárni. A gazdasági minisztérium nyolc államtitkársággal bírt volna amelyek között a gazdasági minisztériumnak alárendelve a NJÁH, az ÁGSZSZ és a Statisztikai Hivatal is működött volna.

A *Legfelsőbb Állami Számszék* (LÁSZ),⁶⁹ az AB alá rendelt, a gazdasági minisztériumtól független gazdasági és pénzügyi felügyeletet ellátó szerv lett volna. Jogában állt az AB egyetértésével bárkivel szemben pénzügyi revíziót kezdeményezni és végezni anélkül, hogy arról a vizsgálatról értesítenie kellett volna az érintettet. Ezzel megvalósul a háromszintű államhatalom. Az első szint az ellenőrző szint, a második a tervező, a harmadik a végrehajtó. Az ellenőrző szint az alkotmánybíróság, amelynek alárendelve dolgozik az ügyészség és a LÁSZ. Az AB által ellenőrizve végzi a munkáját a tervező szint, tehát az államfő és a politikai elit. Az ellenőrző szint által ellenőrizve, de a tervező szintnek alárendelve jelenik meg a végrehajtó szint, a minisztériumok és az országgyűlés.

Szálasi Ferenc eddig megismert munkájában nyitott kérdés marad, hogy ki választja meg az alkotmánybírákat. Az AB jelentős hatalommal bír: az Ügyészség és a LÁSZ útján bármely gazdasági és társadalmi tényező felszámolható. Abban az esetben, ha népszavazás útján az alkotmányjogi kérdések keretein belül döntene a nép az AB összetételéről, előfordulhat komoly

⁶⁴ Szálasi, 1933, 25. o.

⁶⁵ Szálasi, 1933, 20. o.

⁶⁶ Szálasi, 1933, 24. o.

⁶⁷ Szálasi, 1933, 31. o.

⁶⁸ Szálasi, 1933, 32. o.

⁶⁹ Szálasi, 1933, 33. o.

gondot okozva, hogy egy – a nép által az AB élére ültetett – modernkori Sulla felszámolhatja minden, a népet az államhatalomtól védő intézményt. Súlyos hiányossága a rendszernek az országgyűlés valódi funkciójának hiánya. A költségvetés megszavazásán kívül gyakorlatilag nincs érdemi funkciója. A Szálasi Ferenc által eredetileg negyediknek szánt szentesítő szint kivétele a rendszerből gyakorlatilag kizárja a nép döntési lehetőségét a saját sorsát illetően, hiszen következik a hungarista AB jellegéből, hogy annak bármikor hatalmában állhat a népszavazás intézményének a korlátozását vagy teljes megszüntetését véghezvinni.

Összegezve: Szálasi Ferenc 1933-as, – általunk ismert – államtervezetének a konstrukcionális hibája, hogy nem csak a nemzetet nem védi meg az állam hatalmától, de még saját maga megvédésére is képtelen lenne. Bármikor belülről porig rombolható, és mint minden ilyen állam, ebből kifolyólag gyenge, és eleve bukásra van ítélve.

3. A skizoid álom valósággá válik

3.1. A hungarista hatalomgyakorlási technika kialakulásának kedvező jogszabályok

Szállasi Ferencet 1944. október 15-én juttatják hatalomra, miután az SS Hitler utasítására puccsot követ el Horthy Miklós kormányzó ellen. Ekkor hatályban voltak már olyan jogszabályok, amelyek megkönnyítették a hungaristák számára a demokratikus intézmények maradékának a leépítését, a rendeleti kormányzást, és az állam hungarista formára történő átalakításának kísérletét. Ebből a szempontból két akkor hatályban lévő jogszabályt tartok kulcsfontosságúnak.

1939 szeptemberében, a II. világháború kitörése után, Magyarország sem várhatott sokáig az új a háborús helyzetre adandó reakcióval. Az 1939:2 törvénycikkben⁷⁰ (tc.) foglaltak szerint ismét életbe lépett⁷¹ a kivételes hatalom intézménye. A törvény célja az ország védelmének hathatós elősegítése volt jogi eszközökkel, a belső rend fenntartása a stabil hátország biztosítása végett.⁷² Ennek érdekében a közigazgatás, a magánjog és az eljárásjog terén engedélyezetté vált az állam alkotmányos védelmét biztosító jogintézményeit nem érintő rendeleti kormányzás.⁷³ A törvény eredetileg négy hónapra engedélyezte a kivételes hatalom gyakorlását, amely a honvédelem érdekei szerint meghosszabbítható volt. Erre 1941-ben, Magyarország hadba lépésekor került sor, még hozzá határozatlan időre, amíg a háború véget nem ér.⁷⁴ A törvény értelmében korlátozhatóvá váltak egyes szabadságjogok. Betilthatóvá vált az egyesületek alapítása,⁷⁵ és a már fennálló egyesületek működése is felfüggeszthetővé vált,⁷⁶ szintén betilthatóvá váltak a politikai jellegű gyűlések is.⁷⁷ Engedélyezetté vált a központi cenzúra,⁷⁸ illetve a cenzúra-eljárás során kiszabott szankciók foganatosításában részt vehetett ezen túl a karhatalom⁷⁹ és az ügyészség.⁸⁰ Bevezették a posta, a távirati iroda, a távbeszélő hálózat és a rádió állami ellenőrzését.⁸¹ A törvény rendelkezett a pénzforgalom korlátozásáról.⁸² Betiltották az egyesületek alapítását,⁸³ a meglévő egyesületek

⁷⁰ 1939:2. tc. 141. § (1) bekezdés

⁷¹ 8100/1939. M.E. sz. rendelet

⁷² 1939:2. tc. 141.§ (2) bekezdés

⁷³ 1939:2. tc. 141. § (3) bekezdés

⁷⁴ 6320/1941. M.E. sz. rendelet

⁷⁵ 1939:2. tc. 148.§ (1) bekezdés

⁷⁶ 1939:2. tc. 148.§ (2) bekezdés

⁷⁷ 1939:2. tc. 149. §

⁷⁸ 1939:2. tc. 151. § (1) bekezdés

⁷⁹ 1939:2. tc. 151. § (2) bekezdés b) pont

⁸⁰ 1939:2. tc. 151. § (2) bekezdés c) pont

⁸¹ 1939:2. tc. 152. §

⁸² 1939:2. tc. 156. §

karhatalmi ellenőrzés alá kerültek.⁸⁴ Politikai jellegű gyűléseket csak rendőrségi engedéllyel lehetett szervezni.⁸⁵ Azokat a gyűléseket, amelyek a tiltás ellenére kerültek megszervezésre – akár karhatalmi erővel is – szét lehetett verni. A nyomtatott sajtó cenzúrájának keretein belül bevezették azt a rendszert, hogy a sajtóorgánum megjelenési területének területileg illetékes ügyészsége,⁸⁷ a megjelenésre váró sajtótermék tartalmának előzetes vizsgálata után⁸⁸ kerülhetett egyáltalán kinyomtatásra, majd terjesztésre. A kivételes hatalom 1941-ben történő meghosszabbítása után megalkotott rendeletek később jó szolgálatot tettek a hungaristáknak. Ezek értelmében például a katonai bíraskodás alkalmazandóvá vált a civil esetében is,⁸⁹ még ha ekkor csak korlátozott mértékben került erre sor. Kiterjesztésre került a rögtönbíraskodás intézménye a közegészségügyre, a vasút, távírók, közüzemek védelmére, továbbá az államellenes bűncselekményekre.⁹⁰ Központi felügyelet alá került a nehézipar hadianyagot előállító szegmense. Utóbbi központi felügyeletét a rendelet értelmében a had-, és az iparügy közösen látták el⁹¹ egy országos felügyelő útján.⁹²

Az 1939:2. tc. a kivételes hatalom alapjai mellett rendelkezett még egy megkerülhetetlenül fontos jogintézménnyel, méghozzá a kormánybiztosok szerepéről a honvédelemben. A törvénycikk értelmében a közigazgatás terén meglévő alispáni jogkörök a kormánybiztosra átruházhatóvá váltak.⁹³ A kormánybiztos jogosulttá vált arra, hogy vármegyei határozatokat semmisítsen meg,⁹⁴ fennhatósága alá kerültek a területéhez tartozó kir. bíróságok és ügyészségek.⁹⁵ Abban az esetben, ha az ország egy része hadműveleti területté válik, tehát ellenséges haderő tört be az állam területére, akkor azokban a hadműveleti régiókban, amelyekkel az összeköttetés megszakadt, a kormánybiztos feladata volt a törvényes rend fenntartása a kapcsolat helyreállításáig. A kormánybiztosi rendszert 1944-ben rendeleti úton vezették be.⁹⁶ A rendelet értelmében a kormánybiztosok felügyelete alá kerültek az állami intézmények annak érdekében,⁹⁷ hogy azok képesek legyenek a honvédelemhez szükséges közigazgatási támogatás kellő mértékű nyújtására.⁹⁸ E támogatás biztosításának érdekében a kormánybiztos rendelkezhet a felügyelete alá tartozó

⁸³ 8110/1939 M.E. sz. rendelet 1. §

⁸⁴ 8110/1939 M.E. sz. rendelet 2. §

⁸⁵ 8120/1939 M.E. sz. rendelet 1. §

⁸⁶ 8120/1939 M.E. sz. rendelet 2. §

⁸⁷ 8140/1939 M.E. sz. rendelet 1. §

⁸⁸ 8140/1939 M.E. sz. rendelet 2. §

⁸⁹ 4850/1941 M.E. sz. rendelet 2. §

⁹⁰ 4870/1941 M.E. sz. rendelet

⁹¹ 7310/1941 M.E. sz. rendelet 2. §

⁹² 7310/1941 ME sz. rendelet 1. §

⁹³ 1939:2. tc. 142. § d) pont

⁹⁴ 1939:2. tc. 143. § (1) bekezdés

⁹⁵ 1939:2. tc. 144. § (1) bekezdés

⁹⁶ 1500/1944 M.E. sz. rendelet 1. § (1) bekezdés

⁹⁷ 1500/1944 M.E. sz. rendelet 2. § (1) bekezdés

⁹⁸ 1500/1944 M.E. sz. rendelet 2. § (3) bekezdés

közzszolgákkal, akik kötelesek az ő utasításainak haladéktalanul eleget tenni.⁹⁹ A katonai értelemben vett jogforrási hierarchiában a vármegye felé került,¹⁰⁰ így jogosulttá vált arra, hogy a vármegye által kiadott határozatokat megsemmisítse, ha azok a honvédelmet veszélyeztető tartalommal bírtak. Ellenőrzése alá kerültek az 1939:2. tc.-ben foglaltak: a posta, távirati iroda, rádió, írott sajtó.¹⁰¹ Korlátozhatta a gyülekezési jogot és a személyes mozgásszabadságot.¹⁰² A kormánybiztos 1500/1944 M.E. sz. rendelet értelmében szert tett a 7310/1941. M.E. sz. rendeletben megfogalmazott jogosultságokhoz hasonló jogkörökre is azaz: hatósági gondnokot nevezhetett ki a területén található vállalatok élére.¹⁰³ A hatósági gondnok a honvédelem szempontjából hatékony üzemelés érdekében bármilyen jogcselekményt végezhetett, kötelmi jogi jogviszonyokat keletkeztethetett, pl. szerződéseket köthetett.¹⁰⁴

Amint az a fenti két jogszabály rövid – idevonatkozó rendelkezéseinek – ismertetéséből kitűnik, az volt a rendeltetésük, hogy a háborús időkben az ország belső rendjét biztosítsák, abban az esetben is, ha az ország egy régiója ellenséges támadás vagy katlan alá kerülne. Az 1939:2. tc. célja többek között a hungarista mozgalomhoz hasonló politikai erők féken tartása volt, az alkotmányos rend védelmének érdekében. Azt követően, hogy az SS Szálasi Ferencet hatalomra segítette, az alkotmányos rendet védő jogszabályok a diktatúra kezében váltak halálos fegyverré.

3.2 A hungarista államhatalom rendeleti úton történő megszilárdítása

A hungarista hatalom az államcsíny után nyomban hozzálátott az állam hungarista átformálásának. Rendeleti úton adták hírül Horthy Miklós lemondását és azt, hogy a miniszterelnöki jogköröket a kormányzói jogkörökkel összevonva Szálasi Ferenc gyakorolja¹⁰⁵, továbbá német nyomásra egy háromtagú kormányzótanács jött létre, amely a kormányzó helyét lett volna hivatott átvenni.¹⁰⁶ A miniszterelnöki és az államfői szerepkör összevonása október 27-én vált teljessé, amikor az 1944:10. tc.-ben Szálasi Ferencet az Országtanács *nemzetvezetővé* választotta, ezáltal a nyilvánosság felé igyekezett legitimálni az uralmát. Úgyszintén rendeleti úton tették közzé a *Nemzeti Összefogás Kormányának* névsorát: Szöllősi Jenő miniszterelnök-helyettes, Vajna Gábor belügyminiszter, Reményi-Schneller Lajos pénzügyminiszter, Pálffy Fidél földművelésügyi miniszter, Szakvály Emil iparügyi miniszter, Szász Lajos kereskedelmi és közlekedésügyi

⁹⁹ 1500/1944 M.E. sz. rendelet 3. § (1) bekezdés

¹⁰⁰ 1500/1944 M.E. sz. rendelet 6. § (1) bekezdés

¹⁰¹ 1500/1944 M.E. sz. rendelet 7. § (1) bekezdés

¹⁰² 1500/1944 M.E. sz. rendelet 7. § (2) bekezdés

¹⁰³ 1500/1944 M.E. sz. rendelet 11. § (1) bekezdés

¹⁰⁴ 1500/1944 M.E. sz. rendelet 12. § (1) bekezdés

¹⁰⁵ 3667/1944 M.E. sz. rendelet

¹⁰⁶ 3668/1944. M.E. sz. rendelet

miniszter, Rajniss Ferenc vallás-, és oktatásügyi miniszter, Budinszky László igazságügyi miniszter, Beregfy Károly honvédelmi miniszter, Jurcsek Béla közellátásügyi miniszter, Kovarcz Emil, a nemzet totális mozgósításért és harcba állításáért felelős tárca nélküli miniszter (TMHM), Hellebronth Vilmos a termelés folyamatos vezetésével megbízott tárca nélküli miniszter, valamint Kassay Ferenc nemzetvédelemért és propagandáért felelős tárca nélküli miniszter.¹⁰⁷ Ekkor már látszottak a hungarista állam jellegzetes intézményei, ilyen pl. Kovarcz Emil minisztériuma, amely páratlanul nagy hatalommal bírt a hungarista államon belül. 1944. október 18-án rendelet útján megszüntetik a hungarista mozgalom illegitim mivoltát, ezáltal minden akadály elhárult az állampárti működés elől.¹⁰⁸ A hungarista vezetés jól érzékelte azt, hogy az ország a szétesés szélén áll. Jogi úton próbáltak rendet teremteni az országban. Kiterjesztették a rögtönítélő bíraskodás hatályát a civil lakosságra is,¹⁰⁹ melynek következtében több száz civilt koncoltak fel a hungarista állam bukásáig, Magyarország hungaristák által irányított részén. Szintén a szigorú rendpártiságot szolgálta az a rendelet, amely a pártmegbízotti rendszer létrehozását volt hivatott biztosítani. A pártmegbízottak a minisztériumokban és közigazgatási intézményekben, majd később az egész országban folytatták tevékenységüket.¹¹⁰ Felügyeleti, felülvizsgálati és ellenőrzési jogkörrel rendelkeztek.¹¹¹ Joguk volt javaslattételre is, amelyet ha az illetékes miniszter nem hagyott jóvá, akkor a miniszterelnök elé vihetek közvetlenül,¹¹² aki személyesen döntött a kérdésben. A pártmegbízotti rendszer azon túl, hogy a párt közvetlen befolyását növelte az államban, zavarokat is eredményezett. A pártmegbízottak és a miniszterek nem egyszer összeütközésbe kerültek, és a konfliktust Szálasi Ferencnek személyesen kellett feloldania. Ezt csak tetézte az a rendelet, amely lehetővé tette, hogy a főispánok és a főpolgármesterek is megkaphassák a kormánybiztosok jogköreit.¹¹³ Egyrészt egy túlbonyolított, többretegű közigazgatási rendszer jött létre, ahol folyamatosan összeütköztek az érdekeltek, másrészt a statáriális jellegű közigazgatás végleg kiszorította a polgári közigazgatást. Különösképpen miután a hadműveleti területeken a honvédelmi minisztérium rendeletei a civil lakosságra is érvényessé váltak,¹¹⁴ ami annak fényében jelenti a totális katonai uralmat, hogy 1944. október 25-én a hungarista kormányzat az egész országot hadműveleti területté nyilvánította.

¹⁰⁷ 3668/1944 M.E. sz. rendelet

¹⁰⁸ 202800/1944 B.M. sz. rendelet

¹⁰⁹ 3740/1944 M.E. sz. rendelet

¹¹⁰ 3828/1944 M.E. sz. rendelet 2. § (1) bekezdés

¹¹¹ 3828/1944 M.E. sz. rendelet 2. § (2) bekezdés

¹¹² 3838/1944 M.E. sz. rendelet 2. § (3) bekezdés

¹¹³ 6230/1944 M.E. sz. rendelet 1. §

¹¹⁴ 100791/el. 1. a. - 1944 sz. rendelet

3.3 Ébredés a skizoid álomból – a hungarista állam a valóságban

3.3.1 TMHM és az önállóságukért küzdő minisztériumok

A hungarista hatalom, a rendeleti kormányzás kezdeti bebiztosítása után elkezdte, azokat a rendeleteket is megalkotni, amelyek a hungarista társadalmat és gazdaságot voltak hivatottak megalapozni. Szálasi Ferenc elkészítette az ország felépítését irányzó programcsomag első részét, amelyet 1945. január 1-jéig kellett volna maradéktalanul végrehajtania a minisztériumoknak.

A TMHM ezen terv keretein belül kapta feladatul,¹¹⁵ hogy hozza létre a *Dolgozó Nemzet Hivatásrendjét* (DNHR), állítsa harcba a nemzetet, és kezdje meg az új hungarista alaptörvénynek a kidolgozását. Szálasi Ferenc a Kovarcz Emil által vezetett minisztériumra csúcsmisztériumként tekintett, amely túlsúllyal bírt a legtöbb minisztériummal szemben, ennek megfelelően komoly intézményi struktúrával rendelkezett. A TMHM alá tartozott a munkáshadsereg, továbbá a saját minisztériuma. A saját minisztériumában megtalálunk három összekötő osztályt is – egyet a honvédséggel, egyet más minisztériumokkal és egyet a német hatóságokkal –, továbbá alá tartozott az országos munkaerő gazdálkodási központ is. Államtitkársági szinten három csoportra osztható a szervezeti működés. Az *elvi főcsoport* látta el a jogszabályt előkészítő és tervező szerepkört, az erőforrásokat nyilvántartó főcsoport a termelés menetét felügyelte, míg az ún. *anyagfőcsoport* az igazgatási és pénzügyi feladatokat látta el. Szintén az államtitkárságok szintén találjuk, de a többi főcsoporttól elkülönítve a harcba állításért felelős vezetőket.¹¹⁶ A DNHR-t a hungarista joggyakorlatnak megfelelően rendeleti úton hozták létre.¹¹⁷ Érdekvédelmi¹¹⁸ közhatóság¹¹⁹ volt. A DNHR vezetője a *rendnagy*,¹²⁰ aki alatt közvetlenül a *hivatásrendvezető* (HVR) állt.¹²¹

A szervezetre jellemző volt a militáns hierarchia és fegyelem, annak ellenére, hogy részben civileket tömörítő szervezetről beszélünk. A DNHR feladata az osztályharc meggátolása, a társadalom egységesítése, a kollektivizálás elősegítése a hungarista ideológia mentén.¹²² Ezenfelül hivatásrendi szinten megjelent a gyakorlati feladatok közt a munkások nyilvántartása, a munkások szükségleteinek lehető legmagasabb színvonalú teljesítése, az érdekvédelmük, a munkahelyek ideológiai szempontból történő ellenőrzése, a munkafegyelem fenntartása akár karhatalmi

¹¹⁵ MNL OL X7076 16719/107

¹¹⁶ MNL OL K800 2573/1945

¹¹⁷ 3920/1944 M.E. sz. rendelet 1. § (1) bekezdés

¹¹⁸ 4300/1944 M.E. sz. rendelet 4. § (1) bekezdés

¹¹⁹ 3920/1944 M.E. sz. rendelet 3. §

¹²⁰ 3920/1944 M.E. sz. rendelet 4. §

¹²¹ 4300/1944 M.E. sz. rendelet 1. § (3) bekezdés

¹²² 4300/1944 M.E. sz. rendelet 5. § a) pont

eszközökkel is.¹²³ Ennek érdekében minden más érdekvédelmi szervezetet felszámoltak vagy beolvasztottak a DNHR-be. A megszűnt, illetve beolvasztott szervezetek vagyona automatikusan a DNHR-re szállt át,¹²⁴ jogutódlásról csak a pozitív jogosultságok – követelések – terén volt szó, kötelezettségeik nem szálltak át a DNHR-re.¹²⁵ A rend szervezeti felépítése az alábbiak szerint nézett ki: tizennégy *rendre* osztották fel a dolgozó társadalmat: katonák, egyháziak, anyák, nemzetnevelők, egészségvédők, közalkalmazottak, önálló értelmiségiek, parasztok, bányászok, munkások, céhbeliak, közlekedésben dolgozók, kereskedők és hiteléletben dolgozók.¹²⁶ Ezek a rendek további *székekre* tagozódtak, a székek *szakfőcsoportokra*, a szakfőcsoportok szakcsoportokra, a szakcsoportok három *szaktestületre*; szellemire, termelőre és támogatóra,¹²⁷ és ez a három szaktestület végül a *szakmákra*.¹²⁸ Így egy meglehetősen bonyolult, piramisszerű háló jött létre, minden önálló egység élén egy-egy vezetővel.

A társadalmat nem csak hivatásuk szerint, gazdasági értelemben rendszereztek újra. A TMHM a hungarista ideológiának megfelelően hat társadalmi rétegre osztotta fel a társadalmat. Ennek értelmében lett totális harcba állítási felelőse a parasztoknak, munkásoknak, értelmiségnek, ifjúságnak, nőknek és a katonáknak.¹²⁹ Mindegyik rétegnek meg lett határozva, hogy milyen erőfeszítésekkel köteles a totális háborút előremozdítani. Ezek a feladatok jellemzően az adott réteg szakmaiságának jellemzői alapján lettek definiálva; a munkások termeltek, az értelmiség irányított, a katonák harcoltak, azaz egyfajta kasztrendszer alakult ki. Az ifjúság és a nők erejükhöz mérten vették ki a részük a harcból, légo-szolgálaton voltak vagy üzemekben dolgoztak.¹³⁰ A TMHM-re kiszabott harmadik feladat, az alkotmány elkészítése, végül nem valósult meg. A TMHM rendelkezett egy negyedik feladattal is, amely annak ellenére került hozzá, hogy az országépítési tervben nem volt megjelölve. A feladat úgy szólt, hogy a nemzetvezető utasítására a TMHM fel kell, hogy állítson egy munkáshadsereget,¹³¹ amely a német *Organisation Todt* mintájára százezres tömegeket tudna közmunka keretein belül mozgatni, irányítani. Ez a munkáshaderő a TMHM közvetlen irányítása alatt állt volna, a munkások a minisztériummal álltak volna szerződéses viszonyban, és a TMHM maga döntötte volna el, hogy mely minisztériumoknak és milyen munkákra kölcsönöz munkaerőt. Ez a koncepció nagyjából egybeesik az 1933-ban meghirdetett, a munkaerő kényszeres mobilizálásának gondolatával, tehát, azzal hogy egyeseket akaratuk ellenére kényszeríthetnek át teljesen más ágazatokba dolgozni.

¹²³ MNL OL X7076 16721/587

¹²⁴ 4300/1944 M.E. sz. rendelet 7. § (2) bekezdés

¹²⁵ 4300/1944 M.E. sz. rendelet 7. § (3) bekezdés

¹²⁶ 4300/1944 M.E. sz. rendelet 2. §

¹²⁷ MNL OL X7076 16721/585

¹²⁸ 4300/1944 M.E. sz. rendelet 3. § (1) bekezdés

¹²⁹ 600/1944 T.M.H.M. sz. rendelet 8. § (1) bekezdés

¹³⁰ 600/1944 T.M.H.M. sz. rendelet 3–5. §

¹³¹ MNL OL X7076 16721/59

A pénzügyminisztérium több szempontból is a „mostohagyermek” szerepét játszotta a hungarista államban. Eredetileg annyi feladatot kapott Szálasi Ferencről a Reményi-Schneller Lajos által vezetett tárca, hogy oldja meg a magyar valuta stabilitását.¹³² A gyakorlatban ez több mint megoldhatatlan feladatnak bizonyult. A pénzügyminisztériumot hamar megbénította a pártmegbízottak jelenléte, ebből adódóan állandó konfliktus állt be Reményi-Schneller Lajos és a hungarista párt között, illetve nem történtek meg a hungaristák által kívánatosnak tartott személycserék sem a minisztériumban.¹³³ Leállt a belső hitelezés, és a pénzügyi szektor államosítása.¹³⁴ Időközben elszabadult az országban az infláció, aminek hatására megélénkült a fekete piac.¹³⁵ Ennek megoldására azt tervezték, hogy államosítják a Budapesten maradó bankoknak a valuta-, és aranykészletét.¹³⁶ Ez végül a fenn említett bénulás következtében zátonyra futott, így arra kényszerült a központi vezetés, hogy radikálisan visszavágja a kiadásokat, és csak a hadseregére költsön ezen túl a központi forrásokból,¹³⁷ ahogy azt Szálasi Ferenc megfogalmazta egy fórumon, „*ha kell mindenki egy tál ételt fog enni naponta*”.¹³⁸ Megpróbálták még a hungarista gazdaság szemléletnek megfelelően államtitkársági szintre degradált MNB útján ellensúlyozni a kialakult helyzetet, de ez már meghaladta az MNB teljesítőképességét. Ezzel egyidejűleg feltette az i-re a pontot, hogy az ország és lakossága megszűnt teljesítőképes lenni a hitelezőivel szemben, kénytelen volt a pénzügyminisztérium transzfermentariumot bevezetni, aminek következtében gyakorlatilag összeomlott a gazdaság.

A gazdaságelmélet terén megjelent az a gondolkodásmód, ami az embereket is gazdasági tényezőknek tartja. A tervezeteknek megfelelően jelentős túlsúlyba került az állami tulajdon a magántulajdonnal szemben. Az összes termőföld állami tulajdon lett, amivel a *nemzetvezető* szabadon rendelkezhetett. A földeket művelő parasztok csak birtokosok voltak, akik kötelező jelleggel művelték a földeket. Ezt a bérleményt az állam bármikor felmondhatta arra hivatkozva, hogy az adott földet megművelő paraszt nem eléggé elkötelezett a hungarista ideológia iránt, így pedig nincs erkölcsi alapja arra, hogy a magyar földből megéljen. Ezt az „ideológia iránti elköteleződést” folyamatosan ellenőrizték.¹³⁹ A függést tovább növelendő, a paraszt a termelőeszközöket is az államtól kapta, azok sem voltak tulajdonában,¹⁴⁰ így tulajdonképpen létrejött egy olyan földművelő társadalmi réteg, amely folyamatos félelemre és rabszolgasorsra volt ítélve.

¹³² MNL OL X7076 16719/103

¹³³ MNL OL X7076 16720/769

¹³⁴ MNL OL X7076 16720/771

¹³⁵ Teleki Éva: Nyilas Uralom Magyarországon, Kossuth Könyvkiadó, 1974, 111. o.

¹³⁶ MNL OL X7076 16718/54

¹³⁷ MNL OL X7076 16718/55

¹³⁸ MNL OL X7076 16718/595

¹³⁹ MNL OL X7076 16721/264

¹⁴⁰ MNL OL X7076 16721/267

Az 1933-as programhoz hasonlóan megtörtént a biztosítók államosítása. Szintén a '33-as program mentén haladásnak tudható be a LÁSZ tényleges létrejötte, azzal az eltéréssel, hogy végül nem az alkotmánybíróság, hanem a párt irányítása alá került. Erős pártkontroll alatt végezte a köz-, és magánszféra üzleti felügyeletét és utasítási jogkörrel rendelkezett annak érdekében, hogy a vállalatok és hatóságok a hungarista szellemnek megfelelően végezzék üzleti tevékenységüket.

A korábban felsorolt kormánytagok tárcái közül a legtöbb minisztérium, a két csúcsminisztérium áldozatává vált. A pénzügyminisztérium és az igazságügyi minisztérium sajátos megkerülhetetlen szerepének köszönhető, hogy bizonyos szinten megőrizhették erejüket. A Beregfy Károly által vezetett honvédelmi minisztérium papíron záróköve volt az államnak, gyakorlatban viszont nem történt meg a hungarista átállítás, ezért a honvédség ideológiai szempontból instabil ponttá vált.¹⁴¹ Feladataul az ország megvédését kapta, mind a külső, mind a belső ellenséggel szemben.¹⁴² A külső honvédelem reménytelen helyzetbe került. A honvédség sosem rendelkezett elegendő erővel a háború megvívásához, a nyilas uralom idején ráadásul besorolták a magyar csapatokat a német erők közé, gyakran német parancsnokság alatt harcoltak, ebből adódóan a honvédség csak papíron létezett egységes haderőként. A belső ellenség elleni küzdelem feladata két irányból lett elszívva a tárca elől. Egyrészt a TMHM rendelkezhetett a rendvédelmi szervekkel és a hadsereggel adott esetben, erre szolgált a TMHM alá tartozó honvédelmi összekötő osztály. A másik „elszívó” csúcsminisztérium a belügyminisztérium és a párt lettek a saját erőszakszervezeteikkel. A földművelésügyi minisztérium a termelés fokozását és a parasztság megnyerését kapta feladatul,¹⁴³ végül mindkettő más minisztérium hatásköre lett. Az iparügyi minisztérium eredetileg a hadiiparért és a munkásokért felelt volna.¹⁴⁴ A DNHR ezt a feladatot is elvonta. Nagyon beszédes az iparügyi minisztérium kapcsán, hogy mindeddig semmilyen fellelhető forrás nem maradt hátra róla egy féloldalas kommunikén kívül, amely azt a szokásos frázist tartalmazta csak, hogy az ország gazdaságát a totális háborúra kell beállítani, békeidőben pedig az ország adottságaira kell optimalizálni azt.¹⁴⁵ A kereskedelmi és közlekedési minisztérium¹⁴⁶ és a háborús termelésért felelős miniszter,¹⁴⁷ a közellátásért felelős miniszter¹⁴⁸ szintén hasonló sorsra jutott. Feladataikat a TMHM oldotta meg.

A vallás-, és oktatásügyi minisztérium,¹⁴⁹ valamint a nemzetvédelemért és propagandáért felelős

¹⁴¹ MNL OL X7076 16718/125

¹⁴² MNL OL X7076 16719/104

¹⁴³ MNL OL X7076 16719/103

¹⁴⁴ MNL OL X7076 16719/105

¹⁴⁵ MNL OL X7076 16724/70

¹⁴⁶ MNL OL X7076 16719/105

¹⁴⁷ MNL OL X7076 16719/107

¹⁴⁸ MNL OL X7076 16719/104

¹⁴⁹ MNL OL X7076 16719/106

miniszter¹⁵⁰ szintén külön kategóriát képez az erőviszonyok tekintetében. Egyszerűen annyira speciális területet érintett a tevékenységük, hogy csak ritkán értek össze más minisztériumokkal. A vallás- és oktatásügyi minisztérium két jelentősebb változásnak is a résztvevője volt. Megalakult volna 1945. június 1-jétől közvetlenül a *nemzetvezető* alá rendelve a *Hungarista Ifjúság Országos Szervezete* (HIOSZ). Működésében kulcsszerepet szántak a vallás- és oktatásügyi minisztériumnak. A szervezetben kötelező lett volna a tagság minden hat és huszonhat év között magyar állampolgárnak. A program célja az volt, hogy az iskolán kívül is folyamatosan ideológiai nevelésnek vessék alá a fiatalokat, katonai előképzésben részesítsék őket, adott esetben pedig szociálisan felkarolják a rászoruló diákokat.¹⁵¹ A másik vallás- és oktatásügyi minisztériumot érintő intézkedés az egyházi igazgatás hungarista mintának megfelelő kialakítása volt.¹⁵² Ennek értelmében egy vallásügyi hivatalvezető állt volna az egyházi igazgatás élén, aki alá négy főcsoportban – székvezetőségekben – szánták beosztani a bevett vallásokat; katolikus (római, görög), protestáns (református, evangélikus, unitárius, baptista), görög-keleti (ortodox és egyéb keresztény irányzatok) és a keleti vallások (muzulmánok, buddhisták, konfucianisták, taoisták, sietisták és a perzsa vallás követői). Ezek külön-külön öt ügyosztállyal rendelkeztek volna, amelyek intézték volna az egyházjogi kérdéseket, az egyházak világi vagyonával való ügyintézését, az egyházi iskolák működését, továbbá egy speciális házasságjogot, amennyiben azok összeütközésbe kerültek egymással.

A propaganda szerepe kulcsfontosságúvá vált a nyilasok számára Budapest elvesztése után. Minden önkényuralmi rendszernek szüksége van egy szócsőre, ahol kedvező színben tudja önmagát feltüntetni, így a hungaristák is azonnal bevetették a propagandát. Céljuk az volt, hogy két évtizeden belül teljesen átneveljék a lakosságot a hungarista ideológiára.¹⁵³ Azonban a felállítani tervezett hungarista propaganda minisztériumnak más okból is fontos szerep jutott. Budapest elestével egyrészt az MTI¹⁵⁴ nem folytatta tovább a működését a hungarista párt irányítása alatt, így a tájékoztató funkciót a propaganda vette át, másrészt a Budapesti Közlöny is kikerült a nyilas párt befolyása alól, és közel egy hónapra a hungarista kormány közlöny nélkül maradt, vagyis képtelenné vált arra, hogy jogszabályokat alkosson, hiszen nem tudta kihirdetni őket. Ezt próbálták meg azzal áthidalni, hogy a propaganda útján kihirdetett *pártrendeletekkel* kormányoztak, amíg a *Hivatalos Közlöny*¹⁵⁵ Sopronban nem kezdte meg a működését 1945 januárjának végén.

¹⁵⁰ MNL OL X7076 16719/107

¹⁵¹ MNL OL X7076 16721/68

¹⁵² MNL OL X7076 16724/455

¹⁵³ MNL OL X7076 16718/219

¹⁵⁴ MNL OL X7076 16718/591

¹⁵⁵ MNL OL X7076 16720/725

3.3.2 Jog a diktatúra szolgálatában – Az igazságügyi minisztérium és jogszabálytervezetek

A hungarista hatalom már a hatalom megragadásától kezdve különös figyelmet szentelt a jogrendnek. Ennek a figyelemnek az oka abban rejlett, hogy át akarták alakítani az államot és betegesen ügyeltek arra, hogy saját hatalmukat legitimálni tudják. A hungarista jog annak ellenére, hogy komoly kodifikációs tervekkel rendelkezett, túlnyomó részt csak pönális jellegű rendelkezésekből állt. Jogelméleti kérdéseket mélyrehatóan nem feszegettek, annyi kikötésük volt csupán, hogy az újonnan megalkotott törvények és rendeletek a hungarista ideológia szellemét tükrözzék,¹⁵⁶ és hogy megalkotásuk előtt a jogalkotó közvetlenül tájékozódjon a jogszabály által érintett életviszonyokról.¹⁵⁷ Ennek a megtörténtét a párt folyamatosan ellenőrizte. A kodifikációt úgy képzeltek el, hogy maradtak az egységes alaptörvény gondolatánál, tehát minden jogág az alaptörvénybe lett volna kodifikálva, ennek kidolgozása jogáganként, központi ellenőrzés alatt, összehangoltan történt volna.¹⁵⁸ Szálasi Ferenc komoly figyelmet szentelt annak, hogy közvetlenül is felügyelni tudja a kodifikációs munkálatokat.¹⁵⁹

A párt a büntetőjog szigorítását kezdte meg, elsősorban Kovarc Emil¹⁶⁰ kérésére. Ennek következtében a jogrend lassan átalakult a hungarista uralom megtorló eszközévé. Általános jellegűvé vált, hogy a rendvédelmi szervek *felkoncolási joggal* bírtak, aminek következtében több száz civilt végeztek ki¹⁶¹ a gyakran önkényeskedő karhatalmi alakulatok. Teljesen bevetté vált, hogy visszamenőleges hatályú jogszabályokat alkotott a jogalkotó, egyes ügyekben megszűnt az elévülés intézménye.¹⁶² Megjelent a halálbüntetésnek azon könyörtelenül pragmatikus megközelítése, miszerint lehetővé tették a gördülékeny ítélet-végrehajtás érdekében, hogy abban az esetben, ha technikai jellegű akadálya van a kivégzésnek, akkor más kivégzési móddal is lehet élni, pl. ha nem volt a közelben villanyoszlop, ahová fel lehetett volna akasztani az elítéltet, akkor agyon lehetett löni.¹⁶³ A kegyelemben részesítés jogintézménye megszűnt.¹⁶⁴ Nem jelentett akadályt egyes ügyekben¹⁶⁵ az sem, ha a vádlott nem volt jelen az eljárás során, abban az esetben is ítéletet hoztak felette, ha sem ő, sem pedig a törvényes képviselője nem volt jelen az eljárás során.¹⁶⁶ Határozatban

¹⁵⁶ MNL OL X7076 16718/593

¹⁵⁷ MNL OL X7076 16718/594

¹⁵⁸ MNL OL X7076 16719/254

¹⁵⁹ MNL OL X7076 16721/72

¹⁶⁰ MNL OL X7076 16720/809

¹⁶¹ Paksa 2013, 154. o.

¹⁶² MNL OL X7076 16720/860

¹⁶³ MNL OL X7076 16721/73

¹⁶⁴ MNL OL X7076 16720/837

¹⁶⁵ MNL OL X7076 16720/842

¹⁶⁶ 6150/1944 M.E. sz. rendelet

értésítették ki, hogy jelenjen meg a saját kivégzésén.¹⁶⁷ Az is előfordult, és talán ez mutatja a legjobban a párt befolyását a jogra, hogy Szálasi Ferenc arra adott utasítást az ügyészségnek, hogy minden folyamatban lévő eljárást vigyenek azonnal rögtönítelő bíróság elé. A törvény előtti egyenlőség megszűnt, a párttagok felett nem bíróság, hanem maga Szálasi Ferenc ítélkezett,¹⁶⁸ így vált lehetségessé, hogy szankcionálás nélkül maradjon a több ezer civil kivégzése.¹⁶⁹¹⁷⁰

Az ítélelhozatal rendszerint a bíróságokon történt. A hungarista jogrendben három bíraskodástípust lehet megkülönböztetni,¹⁷¹ polgári bíraskodást,¹⁷² és a *hivatasrenden belüli bíraskodást*, ahol kifejezetten szakmai kérdésekben döntött a szakmai bíróság. A polgári bíraskodás háromszintű volt. Alapszinten a községi – egyéb igazságügyi minisztériumi forrás szerint – járásbíróság állt. Ezen a szinten a faluvezető és a községi bíró ítélkezett. Középső szinten található a törvényhatóság – törvényszék – amelyben már két jogvégezett bíró hozta meg az ítéletet. Legfelső szinten a felső bíróság állt, amely szintén két jogvégezett és kinevezett taggal bírt. Az ügyek súlyától függött, hogy melyik szinten hozzák meg az ítéletet. Polgári perekben volt fellebbviteli lehetőség, így a bíróságok mindig az eggyel lejjebb szinten lévő bírósággal szemben tudtak felülvizsgálatot végezni. A büntetőbíraskodás négy szintű volt. Kihágások esetében nem egyszer a tett helyszínén maga az eljáró rendőrhatalóság ítélkezett elsősorban kihágások esetében. Itt nem volt szükség az ügyészségre. Második szinten a törvénybíróság hozta meg az ítéletet vétségek esetében. Ezen a szinten az ügyész képviselte a vádat. Harmadik szinten a felső bíróság ítélkezett büntettek körében, itt már a főügyész képviselte a vádat. Negyedik szintként belépett a Kúria, ami a halálbüntetések felülvizsgálatát végezte a büntetőbíraskodás rendszerén belül. A Kúria a halálbüntetések felülvizsgálatán kívül visszaható hatállyal hozott meg jogegységi határozatokat, továbbá szerepet vállalt volna a hungarista közjog rendezésében.¹⁷³ E tevékenység okán pártmegbízott dolgozott a Kúrián, folyamatosan ellenőrzés alatt tartva azt. Az ügyészség szintén állandó felügyelet alatt állt. A Kúria és az ügyészség kontroll alatt tartásával elmondható, hogy az igazságügyi rendszert háromszoros kontroll alatt tartotta a nyilas párt, hiszen a Kúria és az ügyészség is szervezetileg az igazságügyi minisztérium alá tartozott, amin a miniszter mellett pártmegbízott és a nemzetpolitikai iroda embere tevékenykedett.¹⁷⁴ A *hivatasrenden belüli bíraskodásról* szinte semmilyen forrásanyag nem maradt fenn. Annyi bizonyos, hogy a DNHR és így a TMHM alá tartozott, az igazságügytől teljesen függetlenül működött. A polgári bíraskodást kivéve nem volt lehetőség a fellebbezésre.

¹⁶⁷ MNL OL X7076 16720/844

¹⁶⁸ MNL OL X7076 16720/739

¹⁶⁹ Paksa 2013, 159. o.

¹⁷⁰ Teleki 1974, 131. o.

¹⁷¹ MNL OL X7076 16720/888

¹⁷² MNL OL X7076 16720/889

¹⁷³ MNL OL X7076 16719/194-195

¹⁷⁴ MNL OL K800 2367/1945

Alkotmányjog terén nagyon aktív tervező munkálatok zajlottak, ami annak fényében meglepő, hogy sem az 1933-as programban, sem később nem jelentek meg Szálas Ferencről olyan kész tervek, amelyek magát az alkotmányjogot érintették teljes mértékben. Az 1944. évi X. tc. értelmében *nemzetvezetővé* választott Szálas Ferenc jogot formált önmaga számára arra, hogy a teljes végrehajtó hatalmat ellenőrizze. Ennek megnyilvánulása volt a nemzetpolitikai irodák felállítása első körben.¹⁷⁵ Ennél sokkal fontosabb volt az AB megtervezése.¹⁷⁶ Az alakot öltő AB többé-kevésbé megfelelt az 1933-as ötletnek, azzal a különbséggel, hogy itt már nem volt nyitva hagyva a kérdés, hogy ki az, aki az AB-nak a tagja és ki választja őt. Az AB tagjai lettek volna a főbírák, az országnagyok és a központi irányítás alatt álló *számonkérőszék* elnöke. Az AB elnöke az országbíró lett volna. Az országbíró választása kapcsán jogi és ideológiai dilemma merült fel.¹⁷⁷ Maga az országbíró ideológiailag megbízható ember lehetett csak, feladata az ország folyamatos felügyelete lett volna.¹⁷⁸ Eredeti elképzelések szerint a nádor nevezte volna ki, ami ahhoz az összeférhetetlenséghez vezetett volna, hogy a nádor kinevezi annak a bíróságnak az elnökét, amely egyébként az egyetlen olyan szerv az országban, aminek ő felelősséggel tartozik. Az államfő által történő kinevezés összeegyeztethetetlen lett volna a hungarista ideológiával így a népszavazás útján történő megválasztás lehetősége maradt. A felállítandó AB legfontosabb feladatának a nádor ellenőrzését szánták. A hungaristák által megtervezett nádori tisztség az egykori legjelentősebb római rendkívüli magistratusra, a *dictatorra* emlékeztet. A hungaristák azt tervezték, hogy az 1939:2.tc. elvi alapján¹⁷⁹, az országgyűlés állapotában és a hadi helyzetre való tekintettel nádort neveztetnek ki az ország élére. A nádor megkapta volna az önmagát a háború végéig elnapoló országgyűlés teljes jogkörét, továbbá jogszabályokat alkothatott volna, és teljes mértékben rendelkezett volna a végrehajtó hatalommal.¹⁸⁰ A nádort népszavazás útján nyolc évre választotta volna a nép.¹⁸¹ A nyolc év után döntöttek volna arról, hogy a nádor által megalkotott jogszabályok hatályban maradjanak-e. Személye sérthetetlen lett volna a felmentés után is,¹⁸² azaz nem vonhatták büntetőjogi úton felelősségre.¹⁸³ Egyedül alkotmányjogi felelősség terhelte volna, és csak abban az esetben, ha többször figyelmen kívül hagyta az országbírónak az országról készült helyzetjelentéseit döntései során, és azok emiatt a nemzetre károsak lettek volna. Ilyen esetben az országbíró és az államfő közösen léptek volna fel a náddal szembe, úgy, hogy az államfő népszavazást

¹⁷⁵ MNL OL X7076 16719/819

¹⁷⁶ MNL OL X7076 16720/890

¹⁷⁷ MNL OL X7076 16729/377

¹⁷⁸ MNL OL X7076 16729/375

¹⁷⁹ MNL OL X7076 16719/868

¹⁸⁰ MNL OL X7076 16719/864

¹⁸¹ MNL OL X7076 16729/376

¹⁸² MNL OL X7076 16729/377

¹⁸³ MNL OL X7076 16729/374

kezdeményezett volna a nádor idő előtti felmentéséről.¹⁸⁴

A hungarista jogalkotás legkidolgozottabb, legteljesebb produktuma a családjogi törvény tervezete volt. A törvénytervezet érdekessége, hogy a családjog nem tartozott egyetlen minisztérium hatáskörébe sem, hanem egy közvetlenül Szálasi Ferenc alá rendelt szervezet, a *Hungarista Birodalmi Otthon* (HBO) dolgozta ki, hajtotta volna végre és tartatta volna be a rendelkezéseit.¹⁸⁵ A HBO kvázi hungarista gyámügyként gyakorolta volna jogi személyként a családfői hatalmat. A törvénytervezet a már korábban lefektetett hungarista ideológiai alapokon nyugodott, így központi szerepbe a család és a gyermek került. A családot úgy határozza meg, hogy az a családfő hatalma alatt álló élet-, társ-, és sorsközösség, amely azután is fennáll a szülők között, miután a gyermekek nagykorúvá váltak.¹⁸⁶ Abban a sajnálatos esetben, ha a szülők közül elhunyt valamelyik vagy mindkettő, akkor a még életben lévő szülő és gyermek, illetve a gyermeket nevelő nagyszülők és gyermek között a gyermek 26. születésnapjáig vagy középfokú tanulmányait lezáró végbizonyítványának dátumától, vagy katonai állományba vételének pontos időpontjától fogva szűnne meg a hivatalos „családi” jogviszony, azaz akkor kerülne ki a gyermek a családfő hatalma alól.¹⁸⁷ A család a házassággal jön létre a tervezet szerint. A házasságkötést engedélyhez kívánták kötni a hungarista államban. Az engedély előfeltétele volt az orvosi vizsgálaton való megfelelés. Orvosi szempontból kizáró ok volt, ha valaki nem fertőző örökletes betegséggel, fogyatékkal bírt vagy meddő volt. Faji alapon, a hungarista jog szerint szintén orvosilag kizáró ok volt, ha zsidó és cigány származású ember házasodott volna a vele nem azonos származású emberrel.¹⁸⁸ A származást a vizsgáló orvos élettani vizsgálattal állapította volna meg. A már meglévő házasságok is felülvizsgálásra kerültek volna és abban az esetben, ha fennállnak a házasságot kizáró kritériumok, a házasság visszamenőleges hatállyal semmissé vált volna.¹⁸⁹ Házasodhatott volna minden legalább 26 éves személy, aki az orvosi vizsgálaton megfelelt, továbbá azok az ennél fiatalabb kiskorú nők, akik biológiai értelemben érve elég fejlettek lettek már az anya szerepre és a leendő férjük biztosítani tudja a családalapításához szükséges anyagi hátteret. A családnak több fajtája is volt a törvénytervezet szerint; paraszt-, munkás-, értelmiségi, katonai-, és életjáradékos család.¹⁹⁰ Ez a kategorizálás befolyásolta a családfőnek a társadalmi csoporthoz való tartozásából eredő családfői kötelezettségeit, mindazonáltal gyakorlatilag létrehozta volna a kasztrendszer, még ha ezt nem is deklarálta nyíltan. A család megszűnt volna, ha egyetlen vérrokon sem találtatott alkalmasnak a

¹⁸⁴ MNL OL X7076 16729/376

¹⁸⁵ MNL OL X7076 16729/40

¹⁸⁶ MNL OL X7076 16729/4

¹⁸⁷ MNL OL X7076 16729/4

¹⁸⁸ MNL OL X7076 16729/14

¹⁸⁹ MNL OL X7076 16729/16-17

¹⁹⁰ MNL OL X7076 16729/5-11

családfői pozíció betöltésére¹⁹¹ és államilag felbonthatóvá vált volna a család, ha négy éven belül nem születik a párnak gyermeke illetve nem fogadott örökbe legalább egy négy évesnél fiatalabb gyermeket.¹⁹² A családot az apa (családfő), az anya és a gyermekek alkotják. Az apának jogában és kötelessége lett volna egyben a családdal kapcsolatos adminisztráció¹⁹³ végzése, a gyermekek nevelése és fenytése, a család vagyonával való rendelkezés. A családi vagynon belül nem rendelkezhetett volna a hatalma alatt álló gyermekeinek hōsi szerzeményeivel és munkával szerzett vagyonaival, továbbá a lány gyermekeiért kapott hozományokkal. Köteles volt eltartani a feleségét, a gyermekei anyját, adott esetben anyjait.¹⁹⁴ Az apa megfosztható lett volna a családfői hatalomtól, ha arra erkölcsileg alkalmatlanná vált.¹⁹⁵ Megszűnt volna a családfői hatalom, ha elhunyt az apa vagy betegség illetve baleset következtében alkalmatlanná vált a családfői feladatok ellátására.¹⁹⁶ Az anya feladata a három K értelmében a gyermekek nevelése, de adott esetben családfővé is válhatott volna az apa halálával vagy alkalmatlanná, méltatlanná válásával. Az anya által betöltött családfői hatalom az anya újrarahasodásával szűnt volna meg.¹⁹⁷ Köteles lett volna a terhesség ideje alatt az előírt egészségügyi előírásokat betartani annak érdekében, hogy a magzat egészségesen megszülessen.¹⁹⁸ A magzat a fogantatás pillanatától a törvény védelmét élvezte. A fogantatást kötelező lett volna a HBO-nak jelenti,¹⁹⁹ ami azután állandó felügyelet és védelem alatt kívánta tartani a magzatot. Tilos lett volna az abortusz, kizárólag sürgősségi helyzetben, orvosi úton tervezték engedélyezni.²⁰⁰ Titokban történt magzatelhajtás esetén, mind az anyát, mind a neki esetleg segítőit elítélték volna, az utóbbi e törvénytervezet értelmében gyilkosnak minősült. Az anya büntetése ebben a törvénytervezetben nincs megjelölve, de egy későbbi törvénytervezet szerint 10 év fegyházbüntetés írt elő a magzatelhajtásért.²⁰¹ A szülőknek kötelességük lett volna a gyermekeket bármikor a HBO és a HIOSZ részére rendelkezésre bocsátani. A gyermekek voltak a család legfontosabb tagjai. A fogantatástól kezdve élvezték a törvény és a HBO védelmét, nem volt ehhez szükséges az élve születés, mint előfeltétel. Engedelmességgel tartozott volna a családfőnek, de ellenállhatott és feljelenthetette volna a szüleit, ha azok erkölcstelen dologra próbálják rábírní.²⁰² A HBO a család megszűnése esetén látta volna el a gyermekek gyámságát, mint családfőjük. Az intézeti családfői hatalom megszűnésére ugyanazok a rendelkezések vonatkoztak volna, mint az

¹⁹¹ MNL OL X7076 16729/40

¹⁹² MNL OL X7076 16729/37

¹⁹³ MNL OL X7076 16729/22

¹⁹⁴ MNL OL X7076 16729/24

¹⁹⁵ MNL OL X7076 16729/28

¹⁹⁶ MNL OL X7076 16729/30

¹⁹⁷ MNL OL X7076 16729/30

¹⁹⁸ MNL OL X7076 16729/25

¹⁹⁹ MNL OL X7076 16729/45

²⁰⁰ MNL OL X7076 16729/49

²⁰¹ MNL OL X7076 16729/358

²⁰² MNL OL X7076 16729/27

apai családfői hatalom megszűnésére. A családjogi törvény törvénytervezete tartalmazott poenális rendelkezéseket is. Ezek az abortuszt és a szexualitással kapcsolatos bűncselekményeket szankcionálták volna. *Csírátlanítottak* volna minden olyan zsidó és cigány származású embert, aki a nem vele azonos származású partnerrel létesített nemi kapcsolatot. Az e bűncselekményt visszaeső módon elkövetők *ivartalanításra* kerültek volna. Szintén *csírátlanítás* lett volna a sorsa a fogyatékkal élőknek és a szenvedélybetegnek, míg az *ivartalanítás* a gyógyíthatatlan betegeket és a visszaeső szexuális bűnözőket sújtotta volna.²⁰³ A törvénytervezet annyiban rendelkezik még mindezek felül az öröklési jogról, hogy meghatározta, hogy örökös csak és kizárólag vér szerinti rokon és örökbefogadott rokon lehetett.²⁰⁴ Egy későbbi ehhez kapcsolódó törvénytervezet részletesebben is szabályozta az öröklési jogot, amely úgy kívánta elérni a legalább három gyermek meglétét, hogy a gyermektelen és a háromnál kevesebb gyermekkel rendelkező párok vagyona részben vagy egészben az államra szállt volna.²⁰⁵ Földbirtokot nem lehetett volna örökíteni, csak abban az esetben, ha azon a család otthona áll, így a telek osztotta volna a rajta található ingatlan sorsát és öröklés útján az örökös tulajdonába került volna.²⁰⁶

3.3.3 B, mint besúgó – A belügyminisztérium, az államvédelem, a párt és az országgyűlés

A hungarista pártállam felépítésében az egyik legnagyobb szerepet a másik csúcsminisztériumnak tartott belügyminisztérium játszotta. A Vajna Gábor által vezetett tárcának egyetlen jelentős feladata volt, a központosított államvédelmi rendszer megszervezése.

A hatalomátvétel idején az állambiztonsági szervekkel az volt a nyilasok legnagyobb problémája, hogy azok állománya túlnyomó részt Horthy-hű emberekből állt, sőt, adott esetben a Horthy-rendszerben még üldözték is a nyilas aktivistákat. Ebből adódóan hiányzott a bizalom a párt irányából a szervek felé. Lényegében valamennyi minisztériumban ez a gondolat állt az összes személycseré mögött, a teljes fokú bizonytalanság az előző rendszer emberei irányában. Kezdetben két egymással paralel szervezet, a *Fegyveres Pártszolgálat* (FPSZ) és a *Fegyveres Nemzetszolgálat* (FNSZ) működött. Az FPSZ közvetlenül a párt irányítása alá tartozó erőszakszervezet volt. Feladata a pártvezető védelme és a belső ellenségek leküzdése lett volna. Vannak olyan történészek, akik az SS-hez hasonlítják, de én ezzel nem értek egyet. Az FPSZ tagsága többségében priusszal rendelkező személy volt.²⁰⁷ Az FPSZ a karhatalmi feladatai mellett kiegészítő szerepkört játszott. Gyakoriak voltak tagjainak túlkapásai, kegyetlenkedései, szervezetlenek voltak és képzetlenek. Wilhelm Höttl,

²⁰³ MNL OL X7076 16729/50

²⁰⁴ MNL OL X7076 16729/105

²⁰⁵ MNL OL X7076 16729/356

²⁰⁶ MNL OL X7076 16729/105

²⁰⁷ Teleki, 1974, 123.o.

az SD tisztje egyszerűen csak csőcseléknek tartotta őket.²⁰⁸ Az FPSZ a működésének jellegéből és az állomány összetételéből fakadóan inkább hasonlított az SA-ra, sem mint az SS-re. Az FNSZ az FPSZ-szel ellentétben nem a párt, hanem a belügyminisztérium szervezete volt.²⁰⁹ Tagjai a hivatásos rendőr és csendőr állományból kerültek ki, kizáró ok volt a büntetett előélet, tisztjeit Szálasi Ferenc nevezte ki²¹⁰, feladatköre többé-kevésbé megegyezett az FPSZ feladatkörével. A két szervezet közt folyamatos rivalizálás állt fenn, aminek a háttérében belső hungarista harcok álltak. Nem egyszer előfordult, hogy a két szervezet tagjai nyilvánosan fordultak egymás ellen. Ezt az ellenségeskedést az FNSZ felszámolása oldotta fel. A felszámolásnak csak az egyik oka volt az, hogy az FPSZ-t támogató pártlobbi érvényesíteni tudta az akaratát,²¹¹ a másik fontos tényező az volt, hogy az FNSZ nem nyújtott elégséges teljesítményt a *Nemzeti Számonkérő Szék* (NSZK) karhatalmi alakulataként.²¹² Az NSZK a belügyminisztérium ún. *számonkérő* szerve volt, ami elsősorban a politikai elit és a katonai vezetés megfigyelését végezte. Tevékenységének középpontjában az ideológia és ezáltal az állam ellen irányuló bűncselekmények elhárítása, felgöngyölítése és szankcionálása volt.²¹³ Ennek érdekében az NSZK saját nyomozó, felderítő és végrehajtó osztállyal rendelkezett, voltaképpen az FNSZ felszámolása nem érintette érzékenyen a szervezet működését.²¹⁴ Tevékenységéről folyamatosan jelenteni volt köteles a belügyminiszternek.²¹⁵ Az NSZK felderítési vonalon felépítette a „B”-hálózatot,²¹⁶ a „B” itt bizalmi jelentett. Ehhez a helyi pártszervezeteket és a pártmegbízottakat használta fel, akik hajlandóak voltak azonnal jelenteni az általuk ellenőrzés alatt tartott illetők minden lépését. A szankcionálás teljesen önhatalmúlag és féktelenül működött. Bevert módszer volt, hogy az NSZK fegyveresei beültek a bíróság ítélethirdetésére, ahol aztán, ha nem halálos ítélet született, akkor az ítéletet meghozó bírót is kivégezték. Nyomozói szintén gyakran nyúltak a kínvallatás eszközéhez, de az is előfordult, hogy teljesen kontroll nélkül, önjáró szervként mindennemű eljárás nélkül végezték ki az utcán a civileket.²¹⁷ Az NSZK-val párhuzamosan felállításra került a *Nemzeti Számonkérő Szervezet* (NSZSZ) is. Az NSZSZ közvetlenül a *nemzetvezetőnek* jelentett, csak és kizárólag neki tartozott felelősséggel, Szálasi Ferenc volt, aki az elé tárt ügyekben személyesen döntött. Ennek valószínűleg az volt az oka, hogy az NSZSZ végezte a párt és az FPSZ ellenőrzését is, a párttagok ügyében pedig Szálasi Ferenc maga ítélkezett. Egy olyan felügyelő szerv volt,

²⁰⁸ Teleki, 1974, 127.o.

²⁰⁹ Teleki, 1974, 129.o.

²¹⁰ 4190/1944 M.E. sz. rendelet 2.§ (1) bekezdés

²¹¹ Teleki, 1974, 132.o.

²¹² Kovács András Zoltán: A Szálasi-kormány Belügyminisztériuma, Attraktor, 2009, 113. o.

²¹³ MNL OL X7076 16721/23

²¹⁴ Kovács, 2009, 304. o.

²¹⁵ Kovács, 2009, 125. o.

²¹⁶ Kovács, 2009, 117. o.

²¹⁷ Kovács, 2009, 121. o.

amelynek jelenléte és ellenőrző tevékenységet végzett a többi hungarista erőszakszervezet és politikai erő felett, hirdetvén, hogy ki is birtokolja a tényleges hatalmat a hungarista államban.²¹⁸ A hungarista állambiztonság különös ágát adta a *Tábori Biztonsági Szolgálat* (TBSZ) és a *Politikai Rendészeti Osztály* (PRO) működése. A TBSZ Szálasi Ferenc találmánya, a hierarchiában a belügyminisztérium és a honvédelmi minisztérium alá tartozó karhatalmi szerv volt. Feladata a háború tényéből fakadó rendvédelmi feladatok ellátása volt, például dezertőrök összegyűjtése, ellenséges kémek, ejtőernyősök felkutatása és kiiktatása, partizánok üldözése. Civilekkel csak akkor került érintkezésbe, hogy ha szökött munkásokat kellett elfogni, vagy államellenes zendülést kellett leverni. *Felkoncolási joggal* rendelkezett, a helyszínen, eljárás nélkül agyonlőhette a TBSZ eljáró tagja a felsoroltakat.²¹⁹ A PRO tevékenysége annyiban eltér a többi szervezettől, hogy a PRO hivatalosan nem létezett.²²⁰ A Horthy-rendszerben a Hain Péter által fémjelzett PRO-t felszámolták a brutalitása és korrupciója miatt.²²¹ Úgy tűnt, hogy Hain Péter ezzel partvonalon kívülre került, ám a hungarista hatalomátvétel után két nappal megjelent a pártközpontban, karszalagot húzott, összehívta a régi nyomozócsapatát és Vajna Gábor beleegyezésével önhatalmú tevékenységbe kezdett, lényegében ott folytatta, ahol a PRO felszámolásakor abbahagyta, tehát civileket – főleg zsidókat és másként gondolkodókat – vadászott le, kínozott meg és végzett ki minden ellenőrzés nélkül. Tevékenysége során a PRO szorosan együttműködött a német karhatalmi szervekkel, elsősorban az SD-vel. Arról nem maradt fent írásos bizonyíték, hogy a hungarista államvédelmi szervek mennyiben voltak az SD és a Gestapo meghosszabbított kezei, de nem zárható ki, hogy volt kommunikáció a magyar és a német erőszakszervezetek között. Erre enged következtetni, hogy SD mintára gyakorlattá vált az, hogy lajstromokat készítettek a levadászandó civilekről és gyakran azok családtagjait fogták el, hogy később őket túszként tudják felhasználni.²²²

A pártállami jelleg megerősödését négy jelenség hangsúlyozta igazán ki; a nemzetpolitikai irodák felállítása, a pártszervezet kiépülése, a közigazgatás centralizálására való kísérlet, és az országgyűlés hanyatlása. A *nemzetpolitikai irodák* felállítása Szálasi Ferenc ötlete volt. Ezek az irodák alkották a *nemzetvezető munkatörzsét*. Minden minisztérium mellé került egy iroda, ami a miniszterek mellett hivatalosan tanácsadóként, nem hivatalosan pórázként és utódként álltak. Szálasi Ferencnek az volt a szándéka, hogy ezzel végleg felszámolja a minisztériumi rendszert és az irodák maguk legyenek a tervező és a végrehajtó hatalom az államban. Egyes irodák, mint pl. az államjogi vagy a nemzetbiztonsági, minden minisztérium mellé odakerültek. Egyetlen kivételezett miniszter volt; Kovarcz Emil, a TMHM Szálasi Ferenc feltehetőleg nem látta szükségesnek

²¹⁸ Teleki, 1974, 122. o.

²¹⁹ Teleki, 1974, 120. o.

²²⁰ Kovács, 2009, 146. o.

²²¹ Kovács, 2009, 142. o.

²²² Kovács, 2009, 119. o.

Kovarcz Emil ellenőrzését, lévén, hogy egyetlen olyan miniszter volt, aki végig a menekülés idején is Szálasi Ferenc mellett tartózkodott. Az irodák az *országos munkarendvezető* (OMV) felügyelete alatt álltak, aki közvetlenül – azon felül, hogy kormánytag lett- Szálasi Ferencnek jelentett.²²³ Egyetlen iroda került ki az OMV ellenőrzése alól, az *országépítési iroda* (OÉPI).²²⁴ Az OÉPI ellenőrizte a *nemzetvezető* által kiadott munkaterv végrehajtásának menetét, közvetlenül ellenőrizte a minisztériumokat.²²⁵ Lehetőség volt arra, hogy az irodák a minisztereket megkerülve, Szálasi Ferenc direkt utasítására járjanak el mint végrehajtók.²²⁶ Szálasi Ferenc a kvázi árnyékkormány felállításával lehetőséget teremtett magának arra, hogy már-már orwelli nagytisztvéréként mindenütt ott legyen és teljessé tegye a hatalmát.

A hungarista párt hatalmas fejlődésen ment keresztül a hatalomra kerülés után. Ez a pártszervezet összetettségén érhető tetten. A párt élén a legfelső vezetés állt, a *pártvezető* és a mellette működő *pártvezetői tanács*, aminek a 12 legelkötelezettebb hungarista volt a tagja. A központi vezetés alatt kialakult az országos központ, amelyen belül tizenhárom *munkatörzs* találtatott. Ezek a munkatörzsek a civil élet minden szegmensét lefedték.²²⁷ Tagjaik csak párttiszséget tölthettek be, nem lehettek sem katonák, sem papok, sem bírák, sem Volksbund vagy SS tagok. A párttagsághoz ajánlás volt szükséges, ezzel pedig megteremtődött az a rendszer, miszerint minden tisztséghez párttagság kellett, de a párttagság ajánláshoz kötött volt, tehát maga a párt döntötte el, hogy adott esetben ki lehetett köztisztviselő a közigazgatásban. A párt finanszírozásának alapja egyik oldalról a kifejezetten erre a célra kivetett adó volt, másik oldalról pedig az MNB bocsátotta a párt működéséhez szükséges összeget a párt rendelkezésére.²²⁸

A közigazgatás terén komoly gondok adódtak. Az önmagában is nehéz helyzetet tetézte a hungarista hatalom rendeleti úton való intézkedései. Szálasi Ferenc Endre Lászlót bízta meg azzal, hogy központosítsa a kormánybiztosi rendszert, s így számolja fel az országban fennálló anarchiát.²²⁹ Papíron a központi kormánybiztos alá került volna az összes kormánybiztos és minden más közigazgatási vezető az ispánok kivételével.²³⁰ A központi országbiztos Szálasi Ferenc alatt állt közvetlenül. Endre László tervei közt szerepelt volna, hogy katonai jellegű igazgatást építsen ki, felszámolja a minisztériumi rendszert, úgy, hogy párhuzamosan az ő törekvéseivel a nemzetpolitikai irodák is ezt a célt szolgálták, szintén Szálasi Ferenc felügyelete alatt. Ez egyszerre eredményezett belharcot és káoszt, egészen a hungarista diktatúra megszűnéséig. Mindezekkel párhuzamosan egy

²²³ MNL OL X7076 16719/819

²²⁴ MNL OL X7076 16719/824

²²⁵ MNL OL X7076 16719/190

²²⁶ MNL OL X7076 16719/820

²²⁷ Teleki, 1974, 115. o.

²²⁸ Teleki, 1974, 116. o.

²²⁹ Kovács, 2009, 88. o.

²³⁰ Kovács, 2009, 90. o.

harmadik szalon is elindult a közigazgatás központosításának a terve. Utóbbiak szerint kilenc *kormánysház* (KSZ) került volna kialakításra az országban.²³¹ Ez a kilenc közigazgatási szerv a vármegyerendszert lett volna hivatott felváltani. Vezetője a *széktartó* lett volna, akinek a saját területén miniszteri jogkörrel bírt volna. Bármilyen hivatalt, intézményt, üzemet felügyelt volna, ellenőrzött volna, sőt szükséges esetben a működésébe is beavatkozott volna.²³²

Az országgyűlés (OGY) érdemileg megszűnt létezni. Ugyan áttelepült Sopronba, de érdemi tevékenységet nem folytatott. A képviselők többsége nem követte az OGY-t a Sopronba, így egy csonka OGY – a *törvényhozók nemzeti szövetségének* tagjai – tartotta az üléseit. Szálasi Ferenc bizalmatlan volt még a saját országgyűlésével szemben is. Soha nem jelent meg előtte, csupán csak két olyan törvénytervezetet terjesztetett be Szöllősi Jenő révén az OGY elé, amelyek végül hatályba léptek.²³³ Mind a kettő törvénytervezet inkább jelképes volt, nem tartalmaztak gyakorlati rendelkezéseket. Ezek a törvények lettek végül a „*A nacionalista és szocialista eszméért küzdő pártok, egyesületek és mozgalmak érdemeinek megörökítéséről*” szóló, valamint a Budapest városának emléket állító törvény. Bár voltak terveik a hungarista hatalomnak az országgyűléssel kapcsolatban, pl. a felsőház tagjai a munkarendvezetők lettek volna, az alsőház tagjai pedig a képviselők,²³⁴ az országgyűlés – és a szentesítő hatalom – soha nem szerepelt komolyan a Szálasi Ferenc elképzelései közt. Egyszerűen nem illett sem a hungarista ideológiába, sem pedig a hatalomgyakorlási technikájába. A funkcióját vesztett OGY a hátralévő heteket így minden jelentőség nélküli szónoklatok előadásával, meghallgatásával és megtapsolásával töltötte. Ezekben gyakoriak voltak a historizáló megnyilvánulások, a kitartásra buzdító felszólítások²³⁵ és az antiszemita kirohanások.²³⁶

²³¹ MNL OL X7076 16719/97

²³² MNL OL X7076 16719/99

²³³ OGYL, K7, Nyilas Képviselőház, 1944–45, 142. o.

²³⁴ Teleki, 1974, 124. o.

²³⁵ OGYL, K7, Nyilas Képviselőház, 1944–45, 102. o.

²³⁶ OGYL, K7, Nyilas Képviselőház, 1944–45, 39–42. o.

4. A Szálasi-paradoxon és a skizoid álom 70 év távlatából

A történetek alapján a hungarista állam a gyakorlatban is legalább akkora hiányosságokkal bírt, mint a skizoid álom maga. A gazdasági csőd ellehetetlenítette a működését pénzügyi úton, hatalmas károkat és szenvedést okozva a civil lakosság számára. A csúcsminisztériumok működése jelentősen központosította a végrehajtó hatalmat, rontva annak hatékonyságát. Az, hogy a nemzetpolitikai irodák és a pártmegbízottak megjelentek a minisztériumokban pedig tovább rontott a helyzeten. A közigazgatásban fennálló zavar miatt lényegében nem tudta már a végén senki sem, hogy kinek mi a dolga, hatásköre, felelőssége. Ugyanez a probléma nyomta rá a bélyegét az államvédelmi szervek működésére is. A hungarista erőszakszervezetek kontroll nélkül, az országban fel, s alá cirkálva hatalmaskodtak és követtek el háborús bűnöket. A jogrendet aláásták és a diktatúra eszközévé tették, megszűnt a *nullum crimen sine lege* és a *nulla poena sine lege* elveinek alkalmazása, a bírói függetlenség. A lakosság védtelenné vált a hatalommal szemben.

Az 1933-as tervezethez képest részben valósultak meg az elképzelések. A családjogi törvény tervezetének alapján megállapítható, hogy valóban kógens és vallási alapú szabályozási rendszer lett volna, a gyermekkel a középpontban. Az OGY teljesen eltűnt az államból, ahogy azt eltervezte Szálasi Ferenc annak idején. A népképviselői szerv semmilyen ellenállás kifejtésére nem volt képes a hatalomátvétel után, szerepe formálissá vált. Eldőlt az a kérdés is, hogy az AB-t kik alkotják, és kinek a kezében van. A tervezett összetételében csak a totális állam megerősödését tudta volna szolgálni. A nádor megjelenő szerepe érthetetlen ellentmondás, hiszen Szálasi Ferenc sosem akart a hatalmán osztozkodni, még a frakcióba lépés is kényszer volt számára. Ezek után a nádor *quasi dictatori* szerepköre megdöbbentő lépés Szálasi Ferenc részéről. A gazdaság terén sikerült a legtöbb konkrétumot felmutatni. Valóban a központosított gazdaság felé ment el a hungarista állam, még ha nem is a termelőszövetkezetek, hanem a DNHR útján. Megpróbálták a kétszintű bankrendszer felszámolását is, ami végül félúton megrekedt az MNB degradálásánál. Mindezen intézkedésekből egy maximálisan központosított állam képe sejlik fel előttünk, ahol mindenki, mint egy rovar társadalomban, vagy egy orwelli *angszocban*, az „egyet” szolgálja, ahol bárki feláldozható és ahol senkit sem véd a törvény. Az formálódó állam békebeli gazdasági életképessége erősen megkérdőjelezhető annak fényében, hogy mi lett a vége a többi hadigazdaságnak a történelem folyamán.

Budapest eleste után folyamatos menekülés indult be dunántúli régiókban, az állam összeomlott, majd a hungarista diktatúra végleg megbukott. A népbírói tárgyalás után csak Szakvály Emil és Hellebronth Vilmos maradtak életben. Hellebronth Vilmos megélte a nyugdíjas éveket, Szakvály

Emil sorsa pedig emigrálása után ismeretlen. Az ítéleteket nehéz vitatni még akkor is, ha egy olyan bíróság hozta meg őket, amely erősen politikai nyomás alatt állt, hiszen a hungarista vezetők pontosan tudták, hogy mi zajlik az országban, jelentéseket kaptak, mégsem tettek semmit a terror megfékezése érdekében, sőt, volt, aki intézkedéseivel inkább tetézte azt. Szálasi Ferenc felelőssége tér el ettől csak. Az a paradox helyzet áll fenn Szálasi kapcsán, hogy róla két (1939, 1946) orvosszakértői vélemény készült, ami szerint skizoid pszichopata²³⁷ volt. A pszichotikus skizoid személyiségzavar összetett orvosi fogalom. A skizoid személyiségi zavara olyan embernek van, aki akaratán kívül zárkózik el az őt körülvevő közegtől, társadalomtól, világtól, olyan szinten, hogy ő azt tévesen, alig, vagy egyáltalán nem érzékeli. Ez indirekt cselekvés. A pszichotikus állapot pedig azt kívánja jelölni, hogy képzelődik, az álmvilágban él. Összegezve Szálasi Ferenc, mint skizoid pszichopata, akár olyan ember is lehetett, aki akaratán kívül elzárkózott a világ elől és gyakran álmait vélte a valóságnak. Ez az elmeállapot kizárja a belátási képességet és korlátozza a polgári jogi cselekvőképességet. Ebben az esetben felmerülhet az a jogi paradox helyzet, hogy, a németek Szálasi Ferenc hatalomra segítségével áttörték azt az alkotmányjogi védekező mechanizmust, hogy a passzív választójogból történő kizárás intézményével biztosított az, hogy nem kerülhet hatalomra belátási képességgel nem rendelkező ember.²³⁸ Megtörtént a baj, a hatalomra segített beteg önjáró lett és létrejött az a jogi probléma, hogy mennyiben vonható ez a valóságról vélhetően nem teljesen tudó ember az államában elkövetett bűnökért, mert a hungarista államban vitathatatlanul bűnöket követtek el. Hiszen büntetőjogilag kizárt a büntethetősége.

Mind a jogrend aláásásához, mind pedig Szálasi Ferenc hatalomra jutásához hozzá kell tenni, hogy a körülmények jelentősen közrejátszottak benne. A 1939:2. tc. hatálybalépésének és meghosszabbításának oka a háború volt. Szálasi Ferenc hatalomra jutása szintén nem képzelhető el demokratikus úton, hiszen sosem volt akkora társadalmi támogatottsága, amellyel ő választást tudott volna nyerni, arról nem beszélve, hogy a vizsgálatának eredményeképpen veszélybe kerülhetett volna a passzív választójoga, tehát adott esetben el sem indulhatott volna a választáson. A hatalomra jutásának felelőssége megoszlik több szereplő közt is. Egyik oldalról ott vannak a magyar hatóságok, akiknek 1938-tól a kezében volt Szálasi Ferenc egészen 1940-ig. Bizonyára lett volna arra lehetőség, hogy vizsgálati eredményének ismeretében végképp izolálásra kerüljön a magyar társadalomtól. Másik oldalról feltehetőleg a németek is tudtak Szálasi betegségéről. Az SD hozzáfért nagyon sok mindenhez az országban, ahogy Faragho Gábor moszkvai kiküldetéséről is tudomást szereztek, úgy valószínűleg Szálasi Ferencnek is utánajártak, mikor Veessenmayer az ideális jelölt után kutatott. Feltehetőleg őket nem érdekelte, hogy Szálasi mit fog tenni, egyetlen céljuk volt, hogy az ország benn maradjon a háborúban.

²³⁷ Paksa, 2013, 194. o.

²³⁸ 1938:19. tc. 27. §

Ami az ideológiát illeti, annyi biztos, hogy a hungarista ideológia nem vészelt át sértetlenül az emigrációba kényszerülést. A hungarista kolóniák szétszóródtak a világban, ideológiájuk pedig annyira speciális volt, hogy nem tudták azt továbbadni a következő nemzedékeknek.²³⁹ Ennek köszönhetően, csak neonáci *underground* körökben vannak ún. „hungarista” zenekarok, és ezek köré csoportosuló társaságok, de ők politikai képvisellel és tömegbázissal nem rendelkeznek, a hungarista ideológia pedig tisztán nem jelenik meg az elveik közt. A hungarista ideológia a politikai életből teljesen kihalt, nincs olyan párt, amely ma nyíltan vállalná a parlamentben a hungarista ideológia egészét. Így viszont kijelenthető, hogy a hungarizmus – politikai értelemben véve – 1946-ban meghalt a vezetői kivégzésével. Élt 13 évet.

²³⁹ Paksa Rudolf: A magyar szélsőjobboldal története, Jaffa Kiadó, MTA Bölcsészettudományi Intézet, 2012, 180. o.

Felhasznált források és szakirodalom

Források

MNL OL X7076 16718

MNL OL X7076 16719

MNL OL X7076 16720

MNL OL X7076 16721

MNL OL X7076 16724

MNL OL X7076 16729

MNL OL K800

Jogsabályok

1938:19. törvénycikk az országgyűlési képviselők választásáról.

1939:2. törvénycikk a honvédelemről.

A m. kir. minisztérium 8100/1939 M.E. sz. rendelete háború idejére, vagy az országot közvetlenül fenyegető háborús veszély esetére megállapított kivételes hatalom hatálybalépéséről.

A m. kir. minisztérium 8110/1939 M.E. sz. rendelete az egyesülési jog korlátozásáról.

A m. kir. minisztérium 8120/1939 M.E. sz. rendelete a gyülekezési jog korlátozásáról.

A m. kir. minisztérium 8140/1939 M.E. sz. rendelete a sajtóellenőrzésről.

A m. kir. minisztérium 4850/1941 M.E. sz. rendelete a háború idejére szóló különös büntetőjogi rendelkezések alkalmazása kezdőnapjának és területi hatályának meghatározásáról, valamint a polgári büntetőbíráskodás alá tartozó egyéneknek honvéd büntetőbíráskodás alá helyezéséről.

A m. kir. minisztérium 4870/1941 M.E. sz. rendelete a rögtönbíráskodás kiterjesztéséről és kihirdetésének elrendeléséről.

A m. kir. minisztérium 7310/1941 M.E. sz. rendelete a hadianyaggyártás országos felügyelőjéről és annak működéséről.

A m. kir. minisztérium 1500/1944 M.E. sz. rendelete a hadművelleti területekre vonatkozó különleges közigazgatási szabályokról

A m. kir. minisztérium 3667/1944 M.E. sz. rendelete (nincs cím)

A m. kir. minisztérium 3668/1944 M.E. sz. rendelete (nincs cím)

A m. kir. minisztérium 3740/1944 M.E. sz. rendelete a rögtönbíráskodás újabb kiterjesztése és kihirdetésének elrendelése tárgyában.

A m. kir. minisztérium 3828/1944 M.E. sz. rendelete a közalkalmazások és közmegbízások, valamint bármely magánalkalmazás körében a személyi ügyek felülvizsgálata és ellenőrzése tárgyában.

A m. kir. minisztérium 4190/1944 M.E. sz. rendelete a Fegyveres Nemzetszolgálat szervezése tárgyában.

A m. kir. minisztérium 6150/1944 M.E. sz. rendelete a honvéd büntetőbíráskodás egyes eljárási szabályainak módosításáról

A m. kir. minisztérium 6230/1944 M.E. sz. rendelete a főispánoknak és Budapest székesfőváros főpolgármesterének különleges hatáskörrel felruházása tárgyában.

A m. kir. miniszterelnök 3920/1944 M.E. sz. rendelete a Dolgozó Nemzet Hivatásrendjének felállításáról.

A m. kir. miniszterelnök 4300/1944 M.E. sz. rendelete a Dolgozó Nemzet Hivatásrendjének felállításáról szóló 3920/1944 M.E. számú rendelet végrehajtása tárgyában.

A m. kir. belügyminiszter 202800/1944 B.M. sz. rendelete a Nyilaskeresztes Pár – Hungarista Mozgalom politikai párttevékenységének folytatásáról.

A nemzet totális mozgósításával és harcba állításával megbízott miniszter 600/1944 T.M.H.M. sz. rendelete az általános honvédelmi kötelezettség kiterjesztéséről és a Nemzet Totális Harcbaállításhoz felelős vezetők megbízásáról.

A nemzet totális mozgósításával és harcba állításával megbízott miniszter 5148/1944 T.M.H.M. sz. rendelete a Munkás Totális Harcbaállítása Felelős Vezetőjének – MHFV – feladata és hatásköre tárgyában.

A nemzet totális mozgósításával és harcba állításával megbízott miniszter 5151/1944 T.M.H.M. sz. rendelete az Értelmiség Totális Harcbaállítása Felelős Vezetőjének (ÉHFV) feladata és hatásköre tárgyában.

A nemzet totális mozgósításával és harcba állításával megbízott miniszter 5152/1944 T.M.H.M. sz. rendelete a Paraszt Totális Harcbaállítása Felelős Vezetőjének (PHFV) feladata és hatásköre tárgyában.

A m. kir. honvédelmi miniszter 100791/eln. 1. a. 1944 sz. rendelete a honvédelmi miniszter és honvéd vezérkar főnöke szervezetének egységesítése tárgyában.

Szakirodalom

Karsai Elek: Szálasi Naplója, A nyilasmozgalom a II. világháború idején, Kossuth Könyvkiadó, 1978

Karsai Elek – Karsai László: Szálasi per, Reform Kiadó, 1988

Kovács András Zoltán: A Szálasi-kormány Belügyminisztériuma, Attraktor, 2009

Mezey Barna: Magyar alkotmánytörténet, Osiris Kiadó, 2003

Paksa Rudolf: A magyar szélsőjobboldal története, Jaffa Kiadó, MTA Bölcsészettudományi Központ, 2012

Paksa Rudolf: Szálasi Ferenc és a hungarizmus, Jaffa Kiadó, MTA Bölcsészettudományi Központ, 2013

Szálasi Ferenc: A magyar állam felépítésének terve, Királyi Magyar Egyetemi Nyomda 1933

Szálasi Ferenc: Út és cél, 1936

Teleki Éva: Nyilas Uralom Magyarországon, Kossuth Könyvkiadó, 1974